

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i

Frederiksborg lærde Skole

i Juli 1847.

- I. Nogle Bemærkninger om Religionsundervisningen i de lærde Skoler, af L. de Richelieu, Adjunct.
- II. Skolefesterretninger for Skoleaaret 1846—1847, af Dr. H. M. Flemmer, Professor og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. C. Scharling.

Noogle Bemærkninger

angaaende

**Religionsunderviisningen
i de lærde Skoler,**

af

L. de Richelieu,

Adjunct ved Frederiksborg lærde Skole.

Ma en Tid, da det lærde Skolevæsen i det Hele taget deels seer en Reform imøde, deels allerede befinder sig midt i denne, er det naturligt, at den almindelige Bevægelse ogsaa udover sin Indflydelse over hvert enkelt Fag, idet deels Kundskabsmassen, som fordres, bliver større, deels Metboden, ad hvilken Kundskaben bibringes, bliver en mere bestemt udpræget end tidligere. Thi kun saaledes vil den Fordring kunne stee Fyldest, som den Kgl. Direction for Universitetet og de lærde Skoler i sin „provisoriske Plan“ af 25 Juli 1845 stiller til Ufgangsexamen, „at den ikke indskrænker sig til en blot Kundskabsprøve, men at den tillige bliver en sand Modenhedsprøve, hvoraf det, saavidt saadant overhovedet ved en Examen er muligt, kan kjendes, hvilken almindelig videnskabelig Dannelselse og aandelig Modenhed Candidaten under det tilbagelagte Skolecurfus har erhvervet og opnaaet.“

Det vil allerede af det Ovenanførte være indlysende, hvad der ogsaa bekræftes ved enhver Lærers egen Erfaring, at ogsaa Religionsunderviisningen maa rette sig efter de større Fordringer, der i det Hele taget gjøres til Dimittendernes Kundskab og Modenhed. See vi hen til den Kgl. Directions egen Anskuelse i denne Henseende, da ville vi af den provisoriske Plan selv ikke kunne hente nogen bestemt Oplysning;

thi de Fordringer til Religionsunderviisningen, som udtales i Planens § 4 under Nr. 7, ere kun saadanne, som enhver blot nogenlunde dygtig Lærer vistnok allerede længe har opfyldt. Directionen indskrænker sig nemlig til følgende Yttringer: „Underviisningen heri gaaer deels ud paa Bibelhistorie, deels paa den christelige Religions Lærdomme, og meddeles gjennem første til sjette Klasse først efter en kortere Lærebog, senere i en udførligere og mere videnskabelig Behandling; og bør Religionslæreren lade det være sig magtpaaliggende at bibringe Disciplene en levende Erkjendelse af den christelige Religions Sandheder og at gjøre samme frugtbar for Gemyttet. Med Religionsunderviisningen forbindes Bibellæsningen, til Slutning af det nye Testamente i Grundsproget.“

Mindre har vist ingen Religionslærer villet præstere, naar vi undtage Bibellæsningen i de lavere Classer.

Men en fuldstændigere Dplysning angaaende Universitetsdirectionens Anskuelse af dette Fags fremtidige Behandling kan hentes i de i „Ny Collegialtidende“ for 1845 indeholdte Motiver til ovennævnte provisoriske Plan. — Her omtales nemlig under Rubriken Religion*), at „om Underviisningen i dette Fag have Meningerne været forskjellige.“ To forøvrigt noget divergerende Meninger have dog været enige i at ønske Underviisningen fortsat i 7de Klasse, medens Directionen tiltraadte den Mening, at den burde afsluttes i 6te Klasse. Og det er vistnok sandt, at de fleste Lærere vilde befinde sig i en særdeles vanskelig Stilling ved at skulle give Disciple i en Skole, hvor Religionstimerne kun ere og maae være ganske faae, en Udsigt over Dogmehistorien. Selv den, der havde gjort denne Green af Theologien til sit Hovedstudium,

*) Ny Collegialtidende for 1845, Nr. 47 pag. 738.

vilde vistnok maatte opgive Sagen som ugjorlig. Thi Dogmehistorien turde maaskee være den Deel af Theologien, som mindst lader sig popularisere, idetmindste ikke til nogen Nytte for dem, der skulle modtage en saadan Dvintessents af alle Tidens christelige Bevægelser og theologiske Ansuelser. — Gaafe anderledes stiller Sagen sig rigtignok, naar Fordringen indstrækkes til Udset over Kirkens Historie, som Directionen ogsaa vil have medtaget under den dogmatiske Deel af Underviisningen. Men til dette Punkt skulle vi senere komme tilbage, naar Talen bliver om den historiske Deel af Religionsunderviisningen.

Der er allerede fra flere Sider udtalt Beklagelse*) over den af Directionen tagne Bestemmelse, ifølge hvilken Underviisningen i Religion skal ophøre i 6te Klasse, og dette Fag saaledes være udelukket fra øverste Klasse i de udvidede Skoler. Grunden til denne Bestemmelse sees at være en dobbelt, dels Directionens Betænkelighed ved at tillade Skolen at overskride sit Standpunkt og gribe ind paa den egentlige Theologies Gebet, dels Frygt for ikke at kunne finde Lærere, hvilke man med Sikkerhed turde tiltroe Dygtighed til at give denne Underviisning paa rette Maade og i rette Omfang. Men dersom Religionsunderviisningen ikke skal være afsluttet med Confirmationen, hvad vel neppe Noget for Alvor vil paaastaae, da er det vistnok i alle Maader i Skolens Interesse, at dette Fag faaer, hvad der tilkommer det; men ved at udelukke det fra øverste Klasse er det nedsat til en Biting, til et Fag af underordnet Betydning, som ved den væsentligste Deel af Afgangs-

*) See Mag. Hammerich: Om den provisoriske Underviisningsplan, og L. Gude: Bemærkninger om Religionsunderviisningen i den lærde Skoles høiere Classer

examen — thi det vil anden Deel uimodsigelig blive — ikke kan komme i Betragtning. „At udelukke Religionsunderviisningen fra den øverste Klasse vil svække dens Indflydelse gjennem hele Skolen*)."

Dg man tør vel nære den Mening, at Religionslæreren vilde have nok at gjøre med sit Fag inden dets rette Grændser, selv om hans Virksomhed blev udstrakt over 7de Klasse. Der er en Forskjel paa Religionsunderviisning og Theologi, som ingen fornuftig Lærer kan overse; men den ufornuftige Lærer kan ligesaavel byde 6te Classes Disciple en theologisk Underviisning, som han vilde kunne gjøre det i 7de. Vel kunne ved en udvidet Religionsunderviisning Ting komme til Dmtale, som tidligere maaskee sjældnere medtoges; men dersom en Lærer f. Ex. meddeler sine Disciple Augustins bekjendte Definition paa et Sacrament: „*Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum*“, da ligger dette vel ikke mere udenfor Skolens Sphære, end om Historielæreren f. Ex. vilde omtale Cæsars Ord: „*Veni, vidi, vici*“, eller Schillers Ord: „*Die Weltgeschichte ist das Weltgericht.*“ — Dg dersom en Lærer gjør sine Disciple opmærksomme paa Forskjellen mellem *ἀμαρτία* og *πυράβωσις*, eller udvikler Begrebet *δικαιοσύνη* i jødisk og christelig Betydning, eller stræber at tydeliggjøre Kirkebegrebet ved at omtale *ecclesia pressa, militans og triumphans*, — da kan der vistnok om saadanne Gjenstande siges Endeel, uden at Underviisningen derfor behøver at være gaaet over paa den egentlige Theologies Gnemærker.

Den anden Grund, som har bevæget den Kgl. Direction til at beslutte Religionsunderviisningens Dspher med 6te Klasse,

*) G u d e I. I. pag. 27.

var Bænskeligheden ved at skaffe saadanne Lærere, som man med Sikkerhed turde tiltroe den fornødne Dygtighed. Vi tør vel udtale det som beklageligt, at Sagen skal forholde sig saaledes. — Det er allerede for længe siden udtalt*), at „med Undtagelse af de Fag, som de examinerede Philologer maatte overtage ved Skolerne, er Religionen det eneste, der har offentlig Garanti for dens Læreres Kundskaber“; og selv i det Tilfælde, at den Examen for Adjuncter blev indført, om hvis Gavnlighed alle Stemmer have været enige, — selv da vilde der vel neppe fordres nogen speciel Kundskabsprøve af den theologiske Candidat, der fik Religionen anvist som Fag. Og vel er det muligt, at der gives Lærere, som misforstaa deres Opgave saaledes, at de stille sig som Docenter ligeoverfor Studerende, — ikke som Lærere ligeoverfor Disciple; men dette turde vel ogsaa i andre Fag være muligt, — og det vil neppe i noget Fag straffe sig hurtigere end i Religion, hvor en opmærksom Lærer saare snart vil opdage, hvorvidt hans Underviisning har fundet Udgang og baaret Frugt; ligesom han ogsaa vil behøve al den Tid, som kan gives ham, naar han skal kunne lægge en Grundvold i den Unges Sjæl, der ikke blot kan bestaae Proven ved Examinationsbordet, men bestaae Proven i den store Skole, i hvilken Examinationen ikke er afgjort med nogle Spørgsmaal og Svar, og i hvilken Censuren ikke fældes af nogen menneskelig Dom.

Men saaledes som Forholdene nu ere givne, bliver det altsaa Religionslærerens Opgave at vejlede og ledsage sine

*) G. S. Petersen: Bemærkn. m. H. t. Religionsunderviisningen i de lærde Skoler. Kbhavn 1834, pag. 13. Program fra Vordingborg —; den samme Anstuelse udtales af Dr. Kalkar: Om Religionsunderviisning i lærde Skoler, Odense 1834, pag. 10.

Disciple paa deres aandelige Fremgang, saa langt det er ham tilladt, — at meddele dem Christendommens Sandheder ikke blot som en Skolesag, men som en Livsag, — at befæste dem i en christelig Tro og et christeligt Sind. Og hermed er ogsaa Methodens og Formens Vigtighed givet; thi det er en Erfaring, som man kan gjøre uden at være Theolog, at jo mere Mandens Kræfter udvikles, jo mere dens Evner stærkes, desto mere maa ogsaa den religiøse Synskreds udvides, Begreberne udtræde bestemtere og saa at sige mere systematisk, dersom ikke det religiøse Liv skal henfygue til at blive en mechanisk og derhos aandløs og uirksom Bedhængen ved det i Barndommen lærte, og de religiøse Begreber indskrumpes til tørre Skeletter, der ingen aandelig Næring kunne give, fordi de mangle al Kraft og Saft. Det er derfor Religionslærerens Sag ved Underviisningen at tage det fornødne Hensyn til Disciplenes aandelige Standpunkt, til deres større eller mindre Modenhed, og at afpasse Alt derefter. Der fordres en bestandig gjensidig Virksomhed fra Lærerens og Disciplenes Side; den første skal give; de sidste skulle modtage. Metoden tør derfor maastee netop i dette Fag mindst foreskrives, fordi den vanskelig vil kunne gennemføres, dersom den ikke paa det Inderligste er udgaaet fra og knyttet til Lærerens egen Personlighed. Men efterhaanden som Disciplenes aandelige Kræfter blive større, vil ogsaa Underviisningen i Religion antage en anden Skikkelse, og Lærerens Opgave er det derfor at finde den rette Maade, hvorpaa de forskjellige Aldere skulle tiltales og vækkes. Efterhaanden, som Disciplenes Kundskaber i andre Retninger samles og ordne sig i bestemte Omrids, vil ogsaa Religionslæren behøve en fastere Grund, en mere harmonisk og systematisk Fremstilling. Al Kundskab — altsaa ogsaa Religionskund-

staben — kommer først efterhaanden; den skal opbygges; men hvorledes vilde dette kunne skee, dersom man ikke gik systematisk tilværks. Det er derfor vistnok kun Faae, som vilde give Pastor Grundtvig Ret, naar han paastaer*), at „intet Forsøg paa at lære Børn Systemer kan være urimeligere end Forsøget med det christelig-dogmatiske System, der efter sin Natur maa være det dunkleste og meest indviklede System under Solen“, — ligesaalidt som vel nogen Lærer kan føle sig truffen af den Beskyldning, at han gør sine Disciple til „Fuskere paa Theologi og Skriftklogskab“. — Dersom Christendommens Sandheder ikke kunde systematisk fremstilles, saa at de bleve fattelige for Alle, da saa det sørgeligt ud med de Enfoldige, som dog efter Jesu Ord skulle see det, som er skjult for de Visse og Forstandige. Og dersom en christelig Religionsunderviisning, der bestræber sig for at føre Disciplene fremad saavel i „Jesu Naade“, som i hans „Kundskab“, skulde stemples som Forsøg paa at danne Fuskere i Theologi og Skriftklogskab, da maatte Theologien altsaa være en heiere Biden, hvis Resultater ikke vedkom de Uindviede, da maatte den give sine Dyrkere en character indelebilis, der var uopnaelig for Lægmand. Men saalænge den protestantiske Kirke bliver sine oprindelige Principer tro, saalænge maa det ogsaa være i dens Interesse, at dens Medlemmer besidde en saa klar og bestemt religiøs Anskuelse, som deres hele Opdragelse og Stilling gjør det muligt for dem at erhverve, og saalænge maa det være de

*) „Den christelige Bernelærdom“, i Dansk Kirketidende Nr. 71. Hvor ugunstig stemt den velærverdige Forf. er mod „den saakaldte christelige Skole-Underviisning“, sees deraf, at han ikke venter bedre Frugter af den, end „hos de Fleste vorende Kulde og Egeghydighed for Kirken og alt Kirkeligt, og hos Andre latterlig Indbildskhed, fjedsommeligt Præk, Gjendoberi o. s. v.“

lærde Skolers Pligt at føre deres Disciple ikke blot til classist og humanistisk, men til virkelig religiøs Dannelse. „Ligeegyldighed for Kirken, latterlig Indbildskhed, fjedsommeligt Præk, Gjendoberi o. s. v.“ trives vistnok bedre i Van kundighedens og Uvidenhedens Mørke, end i den sande og ægte Dannelses Lys.

Det være os tilladt at gjøre endnu et Par Bemærkninger med Hensyn til Religionsunderviisningens Methode. So mere man end i denne Henseende maa glæde sig over, at Lærernes frie Virksomhed ikke er indskrænket ved hæmmende Skranke, desto mere maa man ogsaa være berettiget til at fordre af dem, at den dem tilstaaede Tid anvendes paa en med Skolens hele almindelige Formaal overensstemmende Maade. — Religionslæreren skal bibringe Disciplen en virkelig, bestemt og efter hans Alder afpasset Kundskab; thi Skoletimerne ere fremfor Altting Underviisningstimer, og tør ikke benyttes til Dypnaelsen af noget andet Formaal, ligesaa lidt som dette kan ske uden Skade. Naar derfor Religionslæreren ved Borgerdydskolen paa Christianshavn, Hr. Gude, i sine „Bemærkninger om Religionsunderviisningen i den lærde Skoles høiere Classer“ *) fremsætter det Spørgsmaal: „Hvor og hvorvidt maa Andagten finde Sted ved Religionsunderviisningen i den lærde Skole?“ — da maae vistnok, som Forf. ogsaa selv erkjender, „Alle være enige i, at Dplysning, ikke Dpbyggelse er Hovedformaalet“. Derfor kan vist Ingen Andet end give Forf. Ret i, at Andagten bedst kan aabnes Indgang ved saadanne Leiligheder, som betegne Epocher i Skolelivet; men dersom en Lærer vil sætte det som sin Dpgave i de daglige Religionstimer at fremkalde en andægtig Stemning, ville hans Bestræbelser vistnok mislykkes, og da var Ulykken dobbelt stor. Vel vil en-

*) Program fra Borgerdydskolen paa Chavn., 1846, pag. 19 ff.

hver alvorlig System med religiøse Gjenstande, enhver sømmelig Tale derom gribe de Sjæle, i hvilke christelige Følelser leve eller kunne vækkes; men herfra er endnu et stort Spring til det, vi kalde Andagt; og naar Læreren gjør den Fordring til sig selv at ville opbygge, da misforstaaer han vistnok Apostelens Formaning, at man bør „holde ved i Tide og i Utide“, og om han end hos Nogle kan fremkalde en vis „Andagt“, saa bliver dette dog vanffeligt mere end nogle uklare sjælelige Bevægelser, som den følgende Mathematik- eller Geographi-Time kan sporløst udslutte. Og hos de Fleste vil snarere fremkaldes en ganske anden Stemning, hvilket man ikke kan lægge Disciplen til Last; Stedet, Tiden og Leiligheden er uheldig; og fra det Hellige til det Profane er der kun en kort Vej, som Drengen hurtigt tilbagelægger. — Andagtsens høieste Potents er Bønnen, og jo mere Forf. anerkjender, at der er et stort Spring fra „at tale om Bønnen“ til „at bede saavel i Manden som med Forstand“, desto lettere vil han vel opgive sin Fordring, at Læreren skal bede med Disciplene. Denne Fordring lyder visseelig saare forunderlig i de fleste Religionslæreres Øren; er der Mange, som slet ikke bede, og Mange, som bede slet, saa bør Læreren vel ikke i Skoletiden foretage sig en Handling, der saa let kan fremkalde Ligegyldighed for Bønnen eller vel endog Spot derover. Thi vistnok arbejder Skolen ogsaa for Kirken; men den kan dog ikke gribe ind i dennes Gjærning eller ville være en ecclesiola in ecclesia; enhver Sammenblanding af begges Formaal kan kun afstedkomme Skade*). Denne Forskjellighed i Skolens og Kirkens

*) Deresom Religionsunderviisningen skulde gjøres opbyggelig, da maatte den vel, saaledes som det ogsaa enkelte Steder tildeels er skeet, henlægges udenfor den almindelige Skoletid, f. Ex. til Søndag Morgen. Men herved vilde et fremmed Element indbringes i Underviisningen og Skolen vistnok overskride sine Grændser.

Opgave er ogsaa fra den sidste Side factist anerkjendt derved, at det ved Disciplenes Antagelse til Confirmationsunderviisning ikke kommer an paa, hvor stort eller omfattende et Cursus de i Skolen have gennemgaaet, hvorfor ogsaa Disciple fra de overste og lavere Classer stilles lige og modtage den samme Forberedelse. Og paa den anden Side fortsætter Skolen sin Underviisning uden at kunne tage noget egentligt Hensyn til, om Disciplene ere confirmerede eller ikke; i Almindelighed ville vel ogsaa i de fleste Classer confirmerede og uconfirmerede Disciple være blandede; og skjøndt Lærebøgerne i Skolen tildeels ere de samme som de, der bruges ved Forberedelsen til Confirmationen, bliver Behandlingen dog altid meget forskjellig. Ingen vil heller med Rette kunne fordre, at Religionsunderviisningen for de uconfirmerede Disciple skal gaar ud paa at forberede dem til at modtage Præstens Veiledning; men man kan kun fordre, at Underviisningen i de lavere Classer er saaledes afpasset, at den forbereder og begrunder Underviisningen i de høiere.

Den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler fordrer i den provisoriske Plans § 4, at Underviisningen i Religion i de høiere Classer skal meddeles i en udferligere og mere videnskabelig Behandling. „Men forat dette skal kunne skee, maa deels Disciplene i de lavere Classer forberedes til at modtage denne, deels Læreren have til sin Understøttelse en Lærebog, der med det fornødne Hensyn til Kirkens historiske Udvikling og de confessionelle Forskjelligheder udvikler den evangelisk-lutheriske Kirkelære i størst mulige Klarhed og Bestemthed saaledes, at det Ethiske finder sin Plads i næste Forbindelse med det Dogmatiske. Thi det theologiske Spørgsmaal om Forbindelsen eller Adskillelsen af Ethik og Dogmatik kan ikke komme til Anvendelse ved en saadan Udvikling af de christelige Be-

greber, som en Lærebog i Religionen maa give. Her maae begge Dele være forenede, ligesom de ere det for den christelige Bevidsthed". — Men den danske Skolelitteratur savner en Lærebog, som fyldestgjør de Fordringer, der med Billighed kunde gjøres til den. Naar vi skulle nævne dem, vi have, kan der kun være Tale om to: Krog Meyers og Fogtmanns. Den første bruges, saavidt vides, endnu kun i Metropolitanstolen, Slagelse, Rønne og Ribe. Og i den førstnævnte Skoles Program for 1846 pag. 75 anføres det, der kan tale for denne Lærebog, nemlig, at den, „skjøndt affattet i et vanskeligt Sprog, dog anbefaler sig deels ved de indholdsrige Paragrapher, hvori hvert Ord bliver vigtigt ved sin Betydning, og deels ved den vanskelige Sprogbygning selv, som medfører Nødvendighed for Discipelen til skarpt at adskille Sætningens Dele, tænke over dem, omsætte dem i en anden Form for at forstaae dem, og bidrager saaledes til, at Sandheden sees klarere og opfattes dybere." Smidlertid er i denne Bog saameget overladt til Lærers mundtlige Foredrag og Disciplenes Dpmærksomhed for dette, og Bestræbelsen efter Korthed saa ofte bleven Anledning til Utydelighed, at det vel nærmest var dette, som foraarsagede, at Biskop Fogtmanns Lærebog i Landets øvrige lærde Skoler afløste Krog Meyers.*) Men med al Anerkjendelse af det Gode, som den nu i næsten alle lærde Skoler i en Række brugte Lærebog har udrettet og endnu kan udrette, tør man dog udtale det Duffe, at den maatte afløses af en anden, i hvilken deels et større Hensyn til det Historiske var taget, deels de religiøse Sandheder vare udtalte i en bestemtere Form,

*) I begge Borgerbyhskolerne bruges — efter Hundrups Skole Calendar for 1845 — ingen Lærebog i Religionen, og af Hr. Gudes ovenomtalte Program pag. 16 sees, at han dicterer de to øverste Classer „et Forsøg til en Religionslære".

hvorved baade Disciplenes Overføgt over det Hele vilde lettes ved Undgaaelsen af en vis Bredhed og unødvendig Schematiseringen, og tillige de enkelte Læresætninger vilde fremtræde tydeligere i deres indbyrdes Forhold. De Bemærkninger, som Dr. Kalkar 1831*) gjorde med Hensyn til Biskop Fogtmanns Lærebog, staae vist alle endnu ved Magt; Ingen vil kunne nægte, at den samme Ting ikke sjeldent har unødvendige Gjen-tagelser, f. Ex. naar Indflydelsen af Kundskaben til en eller anden Sandhed udvikles baade i positiv og negativ Henseende; Læren om Treenigheden og Afsnittet om Englene kunde modtage en skarpere Bestemmelse; Et og Andet af Sædelæren kunde være kortere; mange Definitioner kunde modtage en større Omgrændsning, ligesom ogsaa enkelte Steder Begreber ere opstillede, som ikke stemme med den protestantiske Tro, saaledes Forklaringen af Begrebet Retfærdiggjørelsen. — Til disse Bemærkninger turde endnu kunne føies adskillige andre, saaledes den uheldige Fremstilling af det ontologiske Beviis for Guds Tilværelse; den som det synes ganske tilfældige Orden, i hvilken de guddommelige Egenskaber ere fremstillede; Anviisningen til at ophæve Pligtcollisioner, der i det Væsentlige kun omhandler saadanne Tilfælde, hvor ingen virkelig Collision finder Sted **); den underordnede Plads, der anvises Begrebet: Frygt for Gud, da heri indeholdes Mere, end en Underafdeling af Begrebet Erfrygt; den mod Bibelens og Kirkens Brug stridende Anordning af Begreberne Tro og Omvendelse, endelig den fra den kirkelige Lære afvigende Udvikling af Confirmationens Forhold til Daaben. — Men hvad der især vaanskeliggjør Brugen

*) I det tidligere anførte Skrift: Om Religionsunderviisning i lærde Skoler, pag. 21 f.

**) Og den til Slutning givne Regel: quod dubitas ne facias, fortjener neppe at anbefales.

af denne Bog ved Underviisningen, er den Vidtloftighed og Udførlighed, hvormed Meget er behandlet, der vel snarere burde være overladt den mundtlige Forklaring. Det bliver derfor ofte Læreren's Sag, ikke — hvad der vel var det Naturlige — at udvikle og forklare Bogens Ord, men at vejlede Disciplene til at finde og fatte Hovedtanterne, der ofte ligesom dølge sig bag en Mængde Enkeltheder, som hver for sig fremtræde med altfor stort Krav paa selvstændig Betydning. En Lærebog i Religionen bør indeholde Saameget, at der ere tilstrækkelige Tilknætningspunkter for det mundtlige Foredrag; men den bør ogsaa kun indeholde Saameget, at den mundtlige Forklaring er nødvendig, og at Disciplene, naar de giengive det Læste, have bestemte og sikke Udtryk at holde sig til. Saaledes undgaaes bedst den løse Snakken indenom og hyppig tilbagevendende *loci communes*, hvormed Mangelen paa Klarhed i Tanke ofte søges skjult, og det ikke blot hos de slet forberedte Disciple, men ogsaa hos dem, der netop ved Bogens Rigdom paa Ord ere blevne fattige og forvirrede.

I de lavere Classer bruges i alle lærde Skoler paa een nær Balle's Lærebog *), og hvad der end har været bemærket navnlig mod enkelte Partier af denne Bog, er der dog hidtil neppe udkommet nogen, der kunde træde istedet for den. Og ved behørig Gjennemgang og Fremhæven af Hovedpunkterne vil den ogsaa yde Læreren god Bistand til at opnaae det, som i de lavere og mellemste Classer maa ansees for Underviisningens Hovedformaal, nemlig at give Disciplene sikker Kundskab til de kristelige Hoveddogmer og til den kristelige Morals væsentligste Sætninger.

*) Efter Hundrup's Skole-Calender bruges i Næppe lærde Skole Balle's Lærebog.

En væsentlig Deel af Religionsunderviisningen har Bibelhistorien altid udgjort, og det ikke blot, som en Forfatter *), der omtaler dette Punkt, yttre sig: „fordi det styrker enhver Underviisning i Skolen, at den knyttes til et positivt Fag“. Thi positivt i Ordets fuldeste Betydning skal vel ogsaa den Deel af Underviisningen være, der gaaer ud paa at meddele Kundskab til de dogmatiske og moralske Sandheder; ligesom ogsaa samme Forfatter med Rette yttre sin Misbilligelse med en Underviisning, der „i en tidlig Alder kaster det ubefæstede Gemyt ind i den dialektiske Bevægelses og Tvivlens Sphære.“ Bibelhistorien har en høiere Betydning og en større Værd, end blot det at afgive Stof for Underviisningen; den aabner Blikket for Guds Wiisdom og Magt, viser den guddommelige Virken i Aabenbaringens Deconomi, forbereder Bekjendtskabet til den Hellige Skrift selv, og giver Underviisningen Liv og Klarhed, ved at yde en practisk Commentar til de i den egentlige Religionslære forklarede Sandheder. — I de lavere Classer maa denne Deel af Religionsunderviisningen naturligviis blive aldeles fragmentarisk; og det gamle Testament vil her tilbyde den forholdsviis største Part af Stoffet, og gavne ved sin Rigdom af Exempler paa Godt og Ondt, paa Guds Storhed og den menneskelige Afmagt. I de høiere Classer vil en fuldstændigere Overigt behøves ikke blot over den hellige Historie selv, over Patriarchernes og Propheternes Lider, over det udvalgte Folks vrelende Skjæbner og Frelserens Liv og Gjerninger og Taler; men denne Kundskab maa støttes paa og forklares ved en nøiere Indsigt i den bibelske Geographi og Archæologi, ligesom ogsaa mange historiske Notitser, f. Ex. angaaende Hedenstabet

*) Adjunct (nuv. Overlærer) J. A. Ostermann: Om Afgangs-Examen i den reformerede Skole, Kbhavn 1845, pag. 36.

i hine Tider, angaaende Afvattelsestiden for de Hellige Skrifter o. s. v. ville være nødvendige*). I alle Danmarks lærde Skoler bruges i de øverste Classer Herslebs større Bibelhistorie, der i sin nyeste Skikkelse, gennemseet af Pastor Lic. theol. P. G. Lind, er befriet fra de fleste Ufuldkommenheder, der tidligere vare paaankede, om end Udgiverens Skaansomhed stundum har bevæget ham til at afholde sig fra Rettelser, der dog havde været ønskelige; saaledes er — for at nævne et Exempel — Elias's Liv og Virksomhed endnu bestandig fremstillet isoleret og løsrevet fra den Tid, til hvilken det naturligt henhører. Men uanset saadanne mindre væsentlige Enkeltheder have vi i dette Skrift en Skolebog, der brugt paa rette Maade kan bidrage Meget til at opnaae det Maal, hvortil al bibelhistorisk Læsning bør sigte, nemlig at bibringe Disciplene nære og frugtbart Kjendskab til den hellige Historie og til de Tider og Personer, hvis Liv har større eller mindre Betydning i religiøs Henseende. Mere tør man vel ikke forlange af den blotte Bibelhistorie; — det rette Kjendskab til den Hellige Skrift, til de religiøse Sandheder og disses practiske Anvendelighed kan kun hentes i denne Bøgenes Bog selv.

Bibellæsningen har hidtil i de fleste lærde Skoler været indskrænket til øverste Classse, hvor i Almindelighed et Evangelium og et af de lettere Breve læstes paa Græsk. Utilstrækkeligheden af den Bibelfundskab, der saaledes kunde erhverves, har længe været indlysende, og i en Række af Aar har neppe Noget skrevet om Religionsunderviisningen uden at fremhæve denne Mangel. Den Kongl. Direction har i sin provisoriske Plan bestemt, at Bibellæsning i Modersmaalet skal finde Sted

*) I denne Henseende er Dr. Kettigs „Bibelfunde“ — ogsaa oversat paa Dansk af Prof. J. Jensen — en brugbar Haandbog.

i de lavere Classer. Om denne Forholdsregels Gavulighed kan der derfor kun være een Mening; kun turde maaskee nogle Lærere ansee det for temmelig tidligt at begynde Underviisningen i nederste Classe med „Bibelhistorie og Bibellæsning“, saaledes som Skolernes høie Dyrighed har bestemt det. Thi forat Læsningen af den hellige Skrift skal have nogen sand Nytte og Betydning, maa der vel hos Discipelen forudsættes deels en almindelig Kundskab til den hellige Historie og til den christelige Religions Lærdomme, deels en noget større aandelig Udvikling, end Elever i nederste Classe i Almindelighed medbringe til Skolen*). Hvad de Stykker angaaer, som kunne læses, da bliver vel her altid det nye Testament det vigtigste, deels fordi Kundskaben til dette fornemmelig bør befordres, deels fordi det gamle Testament i det Hele taget er mindre tilgængeligt for Barnet, og fordi Underviisningen i Bibelhistorie, naar den ledsages af de fornødne udførligere Dplysninger, her i de fleste Tilfælde vil være tilstrækkelig. Og af det nye Testament ere igjen de historiske Bøger — Evangelierne og Apostelhistorien — de Stykker, der vel meest egne sig til Brug i Skolerne, og lettest ville kunne gjenemgaaes med Disciple i de lavere og mellemste Classer. Thi baade ville Disciplene paa denne Maade erholde en nyere Kundskab til Jesu Liv, saaledes som hans egne Apostle have fremstillet det, og de ville tillige, naar Læreren fordrer, at de under Gjengivelsen beholde de bibelske

*) Af Metropolitansskolens Program for 1846 sees ogsaa, at den hellige Skrift i nederste Classe kun benyttes til at søge enkelte Bibelsprog; i anden og tredie Classe læses Stykker af det gamle Testament for at oplyse den bibelhistoriske Læsning; i 4de og 5te Classe læses et Evangelium i Sammenhæng, og endelig i 6te Classe et Evangelium i Grundsproget. I Skoleaaret 1845—46 læstes dog i 2den og 3die Classe nogle Capitler af Marcus's Evangelium.

Udtryk og Bendinger, lægge Grunden til et fortroligere Bekjendtskab med den Hellige Skrifts Sprog og særegne Udtryksmaade. Ogsaa i en anden Henseende vil Bibellæsningen være af væsentlig Nytte, idet den vil give Læreren rig Anledning til bestandig paany ad andre Veie og i andre Forbindelser at indskærpe de religiøse Sandheder og paavise deres Anvendelse i Livets forskjelligste Forhold. Disciplene ville herved lettere erhverve sig nogenlunde Færdighed i at udtrykke sig angaaende en religiøs Materie, og de ville Lettere kunne bringes fra den tomme Udenadslæsen og aandløse Dyransen, til hvilken de især i en vis Alder hyppig ere tilbøielige. Men at foresætte Disciple større eller mindre Stykker af Skriften til Udenadslæren, — naar det ikke er særdeles vigtige Steder af Jesu Tale —, synes ikke at være noget heldigt Middel til at føre de Unge bort fra den trættende og nedslaaende Bogstav og ind i dens levende-gjørende Mand, især ikke, naar de dertil bestemte Stykker tages udelukkende af Brevene*), der ved deres Indhold blive langt vanskeligere at forstaae, og i hvilke Sammenhængen ofte kan være besværlig at finde og beholde.

Efter Aftale med denne Skoles Rector vil Bibellæsningen fra næste Skoleaars Begyndelse blive indført her ved Skolen, saaledes at 3de og 4de Klasse læse et af de synoptiske Evangelier og 5te Klasse Apostlenes Gjerninger. Ved at tage disse historiske Stykker vundes ogsaa den Fordeel, at et større Quantum kan blive læst, — Noget, der vel er af underordnet Betydning, men dog langt fra ligegyldigt. I øverste (6te) Klasse vil som hidtil afvekslende blive læst et Evangelium og

*) L. Gude l. l. pag. 13—14 anfører en stor Mængde større og mindre Stykker af Pauli, Jacobs og Peters Breve, som læres udenad, efterat de i Korthed ere gennemgaaede.

et Brev i Grundproget, i næste Skoleaar Brevet til Galaterne og maaskee Jacobs Brev.

Den historiske Deel af Religionsunderviisningen har hidtil indskrænket sig til Bibelhistorie; kun een Skole (har i denne Henseende gjort en Undtagelse *). I de øvrige har det været overladt Læreren, om han i Timerne kunde finde Leilighed til at meddele Oplysninger og Bemærkninger, hentede fra Kirkens Historie; men selv hvor dette virkelig er skeet, har en saadan aphoristisk Kundskab vel ikke let kunnet faae nogen stor Betydning. Der har endog saa været de, som have meent, at den historiske Kundskab burde være indskrænket til Kirkens „historiske Grundlag, nedlagt i de hellige Skrifter“ **). Og vel er det sandt, at der altid vil være nogen Leilighed for Historielæreren til at dvæle ved de kirkelige Bevægelser og deres Følger; men dette vil dog kun kunne skee ved saadanne Begivenheder og Tilstande, der havde nogen større politisk Betydning, saasom Korstogene, Hierarchiet, Kirkens Fordærvelse, Reformationen. Og man vil ogsaa maatte indrømme Utilstrækkeligheden af at give Disciplen nogen Kundskab til Christendommens hellige Oldtid, og derpaa, med Overspringelse af alle historiske Mellemlid, give ham en Fremstilling af den christelige Lære i den Form og Orden, hvori den nutildags er bleven bragt. Intet Beviis for Christendommens Guddommelighed kan være baade større og fatteligere end det historiske, og ingen Ord kunne saa klart fremstille Evangeliets Kraft, som det Factum, at det samme Evangelium i saa lang en Mærække har virket uendelig meget. Og det er vel en let Sag at sige Disciplene, hvad ogsaa de fleste

*) I Rønne lærde Skole er — efter Hundrup l. l. — Kalkars Udflugt over Kirkehistorien til Reformationen bleven benyttet.

**) J. A. Ostermann, l. l. pag. 35.

Lærebøger gjøre, at Christi Lære har havt særdeles gavnlige Virkninger; men det hjælper langt mere at vise dem nogle af disse Virkninger, at dvæle lidt længere ved mærkelige Mænd og Tider. Den kirkehistoriske Underviisning maa vel derfor, naar den skal være Mere end et Appendix til den dogmatiske, blive en fortløbende Række af Skildringer af Kirkens forskjellige Tider, hvori Enheden vises i Mangfoldigheden, den sande Skjerne i de ofte uhyggelige Omgivelser. Saadanne Foredrag lade sig lettest gruppere om historiske Personligheder, da Charakter-skildringen netop fra et christeligt Synspunct faaer sin fulde Betydning. For det i disse Foredrag Gjennemgaaede bør neppe fordres Regnskab ved nogen Examination; En vil kunne modtage og bevare Mere deraf, end en Anden; Leilighedsviis kunne de afgive Opgaver til danske Udarbejdelser, og ved den egentlige dogmatiske Underviisning vil der, saaledes som det ogsaa er den Kongl. Universtitetsdirections Mening, være Leilighed til at omtale de vigtigste Momenter af den christelige Kirkes Historie, og disse ville da desto lettere kunne behandles, jo klarere et Overblik Disciplene have erhvervet sig over Begivenhedernes historiske Sammenhæng og Følge. — Dersom de lærde Skolers høie Dyrighed havde fundet Anledning til at bestemme Religionsunderviisningens Bedblijven i 7de Klasse, da vilde vel netop denne Klasse have egnet sig til en videre Udførelse af denne historiske Side, saa meget mere, som den historiske Underviisning navnlig i det sidste Aar i 7de Klasse skal fremhæve „Statsforfatningernes, Kunsternes, Videnskabernes, Religionernes, Vindskibelighedens og Sædernes Historie“. Her synes ogsaa den christelige Religions Historie at kunne have fortjent en selvstændig Plads.

Foranstaende Bemærkninger knytte sig, som Læseren vil

have seet, til factiske Forhold og normerende Bestemmelser; men hermed var tillige deres aphoristiske Character given. De ønske derfor kun at betragtes som Bidrag til at løse den Opgave, der i en christelig Skole altid maa være af største Vigtighed, nemlig at give Religionsunderviisningen den Plads, den fortjener at indtage blandt Skolens øvrige Discipliner.

Efterretninger

om

Frederiksborg lærde Skole

for Skoleaaret 1 Sept. 1846 — 1 Sept. 1847,

af

Dr. H. M. Flemmer,
Professor og Skolens Rector.

Lærerpersonalet og Underviisnings- gjenstandene, Lektionstabellen og Fagfordelingen.

Efterat Overlærerembedet her ved Skolen i temmelig lang Tid havde været vacant ved hidtilværende Overlærer Ni s s e n s Forsømmelse til Rectoratet i Horsens under 3 April f. A., og hans Fag og Timer interemistisk havde været besorgede af Herr Adjunkt Reinhard og min Son, Philol. Stud. Edv. Flemmer, havde vi den Glæde at hidtilværende Adjunkt ved Metropolitanskolen, Herr Johannes Andreas Ostermann, under 18 Juli f. A. blev udnævnt til Overlærer ved Skolen, hvilket Embede han tiltraadte ved det nye Skoleaars Begyndelse. Af Skolens ældre Lærere bleve de Herrer Micheliou og Reinhard under resp. 1 Aug. f. A. og 8 Januar d. A. fra constituerede Lærere forfremmede til Adjunkter.

Under 1 Aug. indsendte jeg til den Kongelige Universitets- og Skoledirections Approbation efterstaaende Udkast til en Lektions- og Timeplan for Skoleaaret 1 Sept. 1846—1 Sept. 1847, samt Forslag om Fagenes Fordeling mellem Lærerne.

Lectiønstabel.

	VI Cl. A og B.	V Cl.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Cl.	Summa ugentlige Timer
Dansk	2	2	2	3	6	6	21
Latin	9	10	10	10	"	"	39
Græsk	5	5	5	"	"	"	15
Hebraisk	2	2	"	"	"	"	4
Fransk	3	3	2	2	3	2	15
Tydsk	2	2	2	2	6	6	20
Religion	3	2	2	2	2	2	13
Hist. og Geogr.	4	4	4	4	4	4	24
Mathematik	4	4	4	4	4	4	28
Naturlære	"	2	"	"	"	"	2
Naturhistorie	"	2	2	3	3	3	13
Skrivning	"	"	1	2	4	5	12
Gymnastik	2	2	2		2		8
Summa	36 38	36	36	36	34	34	

Desuden 4 Timer ugentligt Sang, 1 Time til hver Stemme.

Fagfordeling.

Rektor Latin i VI Cl., Græsk i VI og V 19 Timer ugentligt.
 Overlærer Ostermann Latin i V og
 IV, Græsk i IV 25 — —
 Adjunkt Lovsen Tydsk i de 4 øverste Cl.,
 Hist. og Geogr. i de 3 nederste,
 Religion i de 2 nederste Cl. . 24 — —

Adjunkt Kønigsfeldt Hebr. i VIA og B, Hist. og Geogr. i de 3 øverste, Skrivning i de 4 nederste Cl.	28	Timer	ugentligt.
— Børre Latin i III , Fransk i alle Cl.	25	—	—
— Laughoff Mathematik (Reg- ning derunder indbefattet) i alle Cl., Naturlære i VI B	30	—	—
— Micheli en Religion og Dansk i de 4 øverste, Naturhist. i de 5 nederste Cl.	31	—	—
— Reinhard Dansk og Tydsk i de 2 nederste Cl.	24	—	—
— Børre som Lærer i Gymnastik og Svømming	8	—	—
Skolelærer Erølev som Syngelærer	4	—	—

Foranstaaende Documenter ledsagede jeg med efterføl-
gende Skrivelse:

„Af vedlagte schematiske Lectiønsplan og Fagfordelings-
plan for det næste Skoleaar, som herved indstilles til høi-
gunstig Approbation, vil den Kongelige Direction erfare, at
den provisoriske Plan for de 3 udvidede Skoler
agtes indført her fra det næste Skoleaars Be-
gyndelse, blot paa nogle Ubetydeligheder nær. Allerede i
Skoleaaret 1 Oct. 1845—1 Sept. 1846 skete hermed en
Begyndelse, i det Underviisningen i Latin i nederste Cl.
afløstes af en udvidet Underviisning i Dansk og Tydsk. I
det man i Aar lader samme Forandring indtræde i **II** Cl.,
følger det deraf, at Underviisningen i Græsk, som foreslaaet
er, ikke maa begynde samtidig med Latinen i **III** Cl. men

først i **IV** Cl. Naturhistorien har jeg troet at burde indskrænke til de 3 nederste Classer; thi deels nærer jeg og alle de Skolemænd, hvis Mening jeg har kunnet erfare, stor Tvivl om Hensigtsmæssigheden af at udstrække denne Underviisning videre end i **det Sjæfste** til **V** Cl. incl., deels vil det i ethvert Tilfælde være unyttigt at lade de nuværende Disciple i **VI** Cl. begynde paa denne Underviisning, hvortil de mangle alle Forkundskaber, og som de dog kun kunde nyde saa kort en Tid, at intet Resultat kunde vindes. Derimod mener jeg, at Underviisning i Naturlære, uafhængigt af Disciplenes Kundskab eller Ikkékundskab i Naturhistorien, bør indføres i **VI** Cl., dog før i Alar kun i dens nederste Afdeling, som jeg kalder **VI B**, saa at de, der begynde derpaa, kunne gennemgaae et toaarigt Cursus i denne toaarige Classe. Ligesom nu denne Cl. altid har været deelt i **A** og **B** i Hebraisk, og ventelig maa vedblive at være det bestandigt i Naturlære, (esterfom jeg ikke ret vel seer, hvorledes i Fremtiden de, der have nydt denne Underviisning i eet Alar, kunne combineres med dem, der Intet kjende til Naturlæren), saaledes ønske vi særdeles, at samme Deling af **VI** Cl. maatte finde Sted i Mathematik, som er det Fag, hvor Uleiligheden af toaarige Classer mest spores. At Fransk agtes bibeholdt som hidtil i nederste Cl. blot med 2 Timer, er skeet især for at indøve Dplæsning; dog ogsaa for at skaffe Disciplene en Smule Glosseforraad, uden nogenstomhelst Grammatiks Anvendelse, for at Fremgangen i dette Sprog kunde blive desto raskere i **II** Cl.“

Da Directionen under 22 August approberede samtlige foreslaaede Forandringer og Foranstaltninger, er som Følge deraf Frederiksborg lærde Skole siden dette Skoleaars Begyndelse indtraadt i de udvidede Sko-

Iers Række, og Afholdelsen af Examen Artium ved Skolen selv samt Drettelsen af den manglende 7de Cl. vil forhaabentlig indtræde ved Udgangen af det tilstundende Skoleaar. Disse betydelige Forandringer og Udvidelser af Underviisningen ere iværksatte uden nogensomhelst Forøgelse af Skolens Lærerkrafter, og med saagodtsom ingen Forøgelse af Udgifter til Extratimer. I forrige Skoleaar blev betalt Extragodtgjorelse for 11 Timer ugentligt; i Aar har Antallet af Extratimerne beløbet sig til 17, eller med andre Ord, Indførelsen af 2 nye Fag, Naturlære og Naturhistorie, samt Delingen af en Cl. i Mathematik er opnaaet ved en Forøgelse af neppe 80 Rbd. aarlig Godtgjorelse til Lærerne. Imidlertid vil man neppe kunne blive staaende derved. Thi deels ville, forhaabentligt snart, de uudeblivelige Følger af den Uconsequents, som ligger i at etablere Principet om eetaarige Classer, og dog beholde 6te Cl., en Mellemklasse, som toaarig, med uimodstaaelig Magt bevirke enten en fuldstændig Deling af 6te Cl. i 2 eetaarige Afdelinger, eller en Indskrænkning af 6te Classes Cursus fra toaarigt til eetaarigt, og derimod en Udvidelse af 7de Classes Cursus fra eetaarigt til toaarigt. Vel vilde ogsaa dette være et Brud paa Principet; men det vilde være let at bevise, hvis det behøvedes, at det i sine Følger ingenlunde vilde være saa fordærveligt eller indvirke i den Grad hemmende paa Underviisningen som i 6te Klasse, hvor man nu er stillet imellem det sorgelige Alternativ at forsinke de Ældre og gjøre dem kjede af en Underviisning, der for en stor Deel for dem er en Gjentakelse, eller at overile de Ungre, og derved udsætte sig for at ødelægge dem baade i fysisk og intellectuel Henseende og ret egentlig anwise dem til at noies med en løs og overfladisk Viden, Noget som Skolen netop af al Magt skulde bekjæmpe. Men hvad enten

man nu beslutter sig til at dele 6te Cl., eller til at gjøre 6te Cl. til eetaarig og 7de til toaarig*), vil denne Forandring nødvendigviis medføre forøgede Udgifter til Gager, da der i ethvert Tilfælde maae antages flere Lærere, naar Glasfernes Antal forøges. Deels, og dette er et endnu vigtigere Moment, lever jeg i den faste Overbeviisning, at naar Lærerstanden ved Skolernes Udvidelse paalægges flere og større Byrder, (jeg mener derved ingenlunde flere Timer), og ved sin Virksomhed aflægger Vidnesbyrd om sin Dygtighed til at bære disse Byrder, vil den offentlige Mening med seivende Kraft understøtte den Kongelige Universitets- og Skoledirections

*) Imod den Foranstaltning at lade 6te Cl. blive eetaarig og 7de toaarig kunde maaffe hentes en Indvending fra Ufgangseramens nærværende Indretning, i det den skal tages i to Afdelinger, ved Udgangen fra 6te og ved Udgangen fra 7de Cl. Men for det Første seer jeg ikke, hvorfor man, naar man endelig vil gjemme Charakterer eet Aar, ikke ogsaa kan gjemme dem to Aar; for det Andet veed jeg ikke, hvorfor disse Charakterer for det, som er afsløveret i 6te Cl., overhovedet behøve at gjemmes. Ufgangseramen skal være en Modenhedsprøve, og de Fag som doceres i 7de Cl. afgive alene et tilstrækkeligt Materiale dertil. Man kan dog ikke, naar Noget skal dimittes, prøve ham i Alt hvad han har lært i Skolen; og Ingen har før forlangt Charakterer fra de lavere Classer adderede til Charaktererne ved Udgangen fra den høieste eller en høiere. Lad Prøven ved Dyrkkelsen i 7de Cl. være en simpel Dyrkkelsesexamen; antager man, at Franck og Tydsk eller hvilket som helst Fag bør afsløveres i 6te Cl., saa er det nok, naar Vedkommende ved sin Dyfløttelse har aflagt fyldestgjørende Prøve i disse Fag; i modsat Tilfælde maa man antage, at han ikke var bleven opfløttet. Men vil man addere disse Charakterer til dem, som han faaer i andre Fag ved sin Udgang fra 7de Cl., for at faae en fuldkommen nyagtig Pointsberegning for hans aandelige Modenhed, saa maatte man, naar man var streng consequent, ogsaa medtage Charaktererne for Calligraphi og Regning, som han har faaet, da han opfløttedes fra 4de og 5den Cl.

Bestræbelser for at sikkre Lærerstanden et anstændigt og sorgfrit Udkomme, og gjøre det muligt for vore høie Foresatte at borttrydde alle Hindringer og virkeliggjøre et Gagesystem, der sætter Lønnen i Forhold til Arbeidet. Skolemændenes Tillid til at Directionen længe har arbeidet hen til dette Maal er bygget paa høit og officielt udtalte Yttringer af Samme; om Hindringernes Bessaffenhed og Magt kan den Undviende ikke domme; men at Maalet endnu ikke er naact, skylder Lærerstanden sig selv at erklære, idet den villig erkjender, at der er udrettet Noget, og det ikke Lidet. Men i det Directionens egne klare Ord berettigede Skolemændene til at antage, at det er Høisammes alvorlige Villie at bevirke en tilfredsstillende Forbedring i Lærerstandens Kaar, kunne vi ikke betænke os paa at lade en Skrivelse, som denne Skoles Lærercollegium under 18 Dec. f. A. i denne Anledning indgav til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, astrykke her, for derved at sætte dem, der interessere sig for Skolens Anliggender, istand til at bedømme, hvad vi for vort Bedkommende have gjort for at fremme en Sag, der er i det Mindste ligesaameget i Skolens som i Lærerstandens Interesse, i det vi ikke noget Dieblit have kunnet betvivle, at naar de Overordnede med Ord erklære og i Gjærningen vise deres alvorlige Villie til at sætte deres Undergivne istand til at arbejde med freidigt Mod, er det de Undergivnes Sag, med sømmelig Ærbødighed, men aabent og frimodigt at udtale, hvad de savne og hvad de ønske. Skrivelsen lød saaledes:

„Lærerstanden ved de lærde Skoler har alt i flere Aar med Ængsel imødeset en efter Tidens Fordringer aspasset Forbedring i dens oecconomiske Stilling. Naar denue indtil Dato endnu ei er indtraadt, har man paa ingen Maade overseet, at høiere finantzielle Hensyn have kunnet lægge betydelige

Hindringer iveau for en Reform, om hvis Nødselighed alle ere lige enige. Men med den fulde Anerkjendelse heraf tør Lærerstanden paa ingen Maade fordølge for sig selv, at de høist tarvelige Raar, under hvilke den arbeider, ei kunne andet end indvirke forstyrrende og hemmende paa dens Virksomhed, ligesom den troer at tørde antage, at Staten, naar den først er kommen til den fuldstændige Anerkjendelse af Reformens paatrængende Nødvendighed, ei vil skye de pecuniære Opoffrelser, der ville være fornødne. Men da det nu synes at ligge Stauden selv nærmest, at oplyse Betkommende om det Miselige i dens Raar og Stilling, vove vi undertegnede Lærere ved Frederiksborg lærde Skole underdanigst at henvende os til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, med den Begjering, at Høisamme vil gjøre Sit til at der snarest muligt indtræder en Forbedring i de under den forterente Læreres oeconomicke Stilling.

Det vil være Directionen bekjendt, at mangfoldige Lærere trindtom ved Skolerne see sig nødsagede til at overtage et ei ubetydeligt Privatarbeide, for derved at erhverve det til Livets Uphold Fornødne. Da dette i Reglen bestaaer i Informationer, er der mangen yngre Lærer, som underviser dagligt 6 à 8 Timer, ja stundom Mere. Vi ville ikke benægte, at friske Kræfter for en kort Tid kunne udholde dette, og vi ville ei heller gjøre det gjældende, at Virksomheden bliver desto større og fristere, jo mindre det Omraade er, hvorpaa den gaaer ud; men vi vove at paastaae, at et saadant fereeret Arbeide tidligt eller sildigt leder til en aandelig Sløvhed, der medfører en for en grundig og oplivende Underviisning høist farlig Mechanisme. Det censformige Arbeide undlader ikke at medbringe en vis Slaphed i at høre og meddele; og Læreren taber det friske og livlige Sind, der er lige nødvendigt

for Ungdommens sædelige og intellectuelle Dannelse. Om det var sømmeligt, som det er sandt, vilde det være let her paa at anføre slaaende Exempler. — Dernæst vil det forcerede Arbejde i kort Tid gjøre det umuligt, selv for den ivrige Lærer, at følge sin Videnskabs Udvikling; og dog er netop dette et Punkt af høieste Vigtighed, da man baade i Skolen og ved Universitetet nu stiller Fordringerne langt høiere end tidligere: vi behøve blot at henpege paa Beskaffenheden af nye Lærebøger, der i det sidste Decennium næsten overalt ere indførte i Skolerne, for at godtgjøre, at der, i det Mindste i de fleste Fag, fordres en baade grundigere og dybere Indsigt end tidligere. Det er stærkt urgeret, at det er den aandelige Modenhed, der ved Underviisningen skal udvikles; men det forekommer os aldeles klart, at denne kun der kan fremmes, hvor Læreren selv ved fortsat Uddannelse bliver istand til at bevare Friskhed og Selvstændighed i Anskuelsen. — Men det er ei alene til dette Selvstudium Læreren skal have Tid; men skal han den ene Dag med den anden møde tilstrækkelig orienteret i det der gjennemgaaes, vil en daglig Præparation i Reglen være ligesaa nødvendig for ham som for Disciplene. Vel vide vi, at den Tid ligger ei saa fjern, da Lærerne som oftest gjorde sig ingen eller liden Betænkning ved at improvisere, da næsten alle skriftlige Arbejder rettedes paa Skolen; men naar nu Tidens Krav og Fordringer næsten overalt har medført en aldeles modsat Fremgangsmaade, skulde det gjøre os særdeles ondt, om Statens Snaphed mod Lærerstanden skulde bidrage til atter at udslukke det Liv, som Tidens Udvikling har vaft.

Men vi ville ogsaa for et Dieblis indromme, hvad der dog i mange Tilfælde er umuligt, at Læreren i nogen Tid ved Siden af et saa anstrengende Arbejde vedligeholder den

aandelige Livlighed, fortsætter sine Studier og moder tilstrækkelig forberedt hver Time, han giver. Set er dog aldeles vist, og det er, at han i Længden ei finder sig vel derved og derfor snarest muligt vil søge en anden Lovbane, saafremt denne staaer ham aaben. Men herved kommer Lærerstanden for en stor Deel til at bestaae af et vandrende Personale, hvis Bestemmelse det synes blot at gjøre en Debut, for atter at forlade Scenen, naar man lover sig den egentlige Frugt af det Talent og den Dygtighed, de udvikle. At Skolen sikkes mod et altfor pludseligt Tab af gode og brugbare Kræfter, bliver saameget vigtigere, som Staten endnu ei har fundet noget Middel, hvorved den har faaet en Garanti for Duellighed hos den største Deel af Lærerstanden. — Men er Skolen det Sted, hvor Læreren skal fortsætte og ende sin Virksomhed, da er det vel dobbelt farligt, om de yngre Mands Anstrengelse har fjølnet hans Iver og sløvet hans Aand, eller om han siden i Manddommens og Kraftens Alder skal boies under Bægten af de oeconomiske Tryk, der fra tidligere Dage hvile paa ham, idet den med Marenne forhoiede men dog sparsomt tildeelte Løn er saa langt fra at kunne lette Efterveerne af hine, at den ofte ei er tilstrækkelig til de tarveligste med Marenne stigende Fornødenheder.

Vi have yttret, at der nu gjøres større Fordringer til Lærerstanden end tidligere, og vi tillade os at tilføie, at den med Alvor stræber at opfylde disse. Vi ville ikke hovmøde os over den Slægt, som har skjenket os sin Veiledning og Underviisning; men vi ville ei heller slye at udtale, hvad vi efter strengeste Selvprøvelse ansee for sandt, at vi i det Hele arbeide paa en anden Maade med dem vi oplære, end hine have arbeidet med os; — og dog ere vore Raar høist ulige. Det er en uomstødelig Kjendsgjerning, — thi den kan bevises

med Tal —, at næsten hele Riget rundt en Maaſe af de til Livets Ophold nødvendige Artikler i den Grad ere fordyrede, at der nu til et nogenlunde anſtændigt og tarveligt Udkomme vil fordres næsten det Dobbelte af den Indtægt, ſom for omtrent 2 Decennier ſiden dertil var fornøden. Det tør vel heller ikke regnes Lærerſtanden til Laſt, om ogſaa den gjør Fordring paa nogle af de Bequemmeligheder, ſom Tiden har gjort til Nødvendighed for Andre af de dannede Stænder.

Det er ikke uden Smerte vi udtale det, at medens Staten har anſeet det nødvendigt at forbedre andre Embedsclaffers Raar, er der endnu Intet udvirket for vor Stand. Der er ſtillet høiere og alvorligere Fordringer til os; men der er endnu Intet gjort, for at vi med et af oeconomiske Sorger uhyldet Sind kunne opfylde diſſe. Men da vi have en uroffelig Tro paa Sandheden af de Grunde, vi have anført for en Forbedring i vor Stilling, have vi i Tillid hertil vovet at fremsætte diſſe for den Kongelige Direction, og vi ville ikke betvivle, at Samme vil anvende hele ſin Indflydſe, for at ſkaffe det under den ſorterende Lærerpersonele ſaadanne oeconomiske Vilkaar, at Lærerne, uden at ſloves eller ſvækkes ved en overanſtrængende Virkſomhed, eller ængſtes ved ſmaa, lige Sorger for det daglige Udkomme, kunne fremme de aandelige Interesſer, ſom ere undergivne deres Baretægt.

Vi bede derfor den Kongelige Direction for Univerſitetet og de lærde Skoler at betragte diſſe Linier ſom en frimodig og tillidsfuld Ytring, Underordnede vove at henvende til den Autoritet, hvis Kald og Pligt det er at tale Lærernes og Skolens Sag."

Samtidigt hermed underrettede vi Lærercollegierne ved de øvrige Kongelige lærde Skoler, der ſortere under Univerſitetsdirectionen, om det af os gjorte Skridt, idet vi ventede og

onskede, at de maatte føle sig befoiede til ved en lignende Petition at fremme denne Sag. I de samme Dage og aldeles uafhængigt af vort Andragende erholdt nogle af de ældre Lærere ved denne og, saavidt vides, ved alle de andre Skoler personlige Tillæg eller Gratificatificationer. Men ligesom Efterretningen herom paa den ene Side blev modtagen med Glæde som et nyt Beviis paa det, hvorom vi aldrig havde tvivlet, paa vore Foresattes Bestræbelser for at forbedre deres Kaar, som allerede i længere Tid havde staaet i Skolens Tjeneste, saaledes tor og bør det paa den anden Side ikke lades usagt, at den større Deel af Lærerstanden endnu arbejder under høist trykkende Kaar og usikre Udsigter for Fremtiden, selv uden Hensyn til de nærværende unaturlig høie Priser paa Livets første Fornødenheder, og at den oeconomiske Stilling, hvorpaa Lærerstanden maa troe at have et billigt og retfærdigt Krav, og hvortil, vi gjentage det, Directionen selv ved utvetydige Erklæringer har tilkjendegivet sit Dunst at føre den, hverken er opnaaet ved personlige Tillæg, der bevilges enkelte af de ældre Lærere, eller ved extraordinære og temporaire Understøttelser, med hvor stor Taknemmelighed og Paastjømmelse disse end ere modtagne, eller ved et Normalreglement, der fastsætter et vist bestemt Antal af høiere og lavere Gager, og altsaa gjør Avancement til den høiere Gage i samme Embedsstilling afhængig af den tilfældigviis større eller mindre Dødelighed eller Afgang paa anden Maade blandt Enhvers Formænd, mindst saalænge Adjunktgagerne fastsætelse endnu synes at gaae ud fra den Anskuelse, at Adjunkterne i Regelen ikke skulle betragte Skolen som deres rette Hjem, men som en Mellemstation paa Reisen efter et Præstefald eller en anden Ansættelse. Dette er hverken godt for Adjunkterne eller for Skolen; Skolens Lærere maae, naar

deres Formaal skal naaes, være Andet og Mere end løse Træffugle; men dersom en Adjunkt, som med sine 100 Rbd. Gage seer sig tvunget til evigt Coelibat, søger at forlade Skolen saasnart han kan, hvem vil da fortænke ham deri?

Endnu mere ivinefaldende vil det Sorgelige i Lærerstanden Raar, især i de lavere Embeder, blive, naar den længe forventede Adjunktprobe i Forbindelse med en Omorganisation af den saakaldte Store Philologicum, forhaabentligt snart indtræder. Der ere to Midler til at skaffe sig en dygtig Lærerstand, der formaaer at løse den ikke lette Dypgave, som det provisoriske Reglement stiller: for det Første en fyldestgjørende Kundskabsprøve, der fordres aflagt af alle uden Undtagelse*), der søge Skoleembeder, foruden en tilstrækkelig praktisk Prøve**) førend deres definitive Ansættelse; og for det Andet et liberalt Gageringsystem, der sætter dem istand til at leve med Familietarveligt men anstændigt og uden Næringsforger. Ved det Første skaffer man sig dygtige Lærere***), ved det Andet fastholder man dem. Hertil er det nødvendigt, at man forandrer Bestemmelserne for Fordringerne ved Store Philologicum, saa

*) At jeg vil have polytechniske Candidater som Lærere i Mathematik og Physik, og theologiske Candidater som Lærere i Religion fritagne for videre theoretisk Prøve, da de allerede have aflagt tilstrækkelig Prøve, bliver i det Følgende udtryffeligt bemærket.

**) Hvorfor denne skulde bestaae, er der ikke Leilighed til at udvikle her, hvor jeg maa indskrænke mig til almindelige Antydninger; blot maatte den være Noget ganske andet end den praktiske Prøve, som nu er anordnet for Philologerne eller Skoleembedscandidaterne.

***) Det vil sige, man giver dem, der føle Kald til Skolefaget, Foranledning til at udvikle sig i denne Retning og dem, der ere duelige til at overtage et Læreembede, Leilighed til at documentere deres Dygtighed, saa at man ikke som hidtil behøver at gribe saa godt som i

at man ikke forlanger en chaotisk Masse af de mest heterogene Gjenstande, hvorved netop ofte de Dygtigste og meest Begavede affræffes fra at vælge et Studium, der mere forvirrer end klarer den aandelige Udvikling, men derimod fordrer Grundighed og Dygtighed **enten** i eet af Skolens Hovedfag, det være sig nu Philologi eller Historie eller Mathematik, **eller** i et Par af Bifagene, i det man forudsætter at Bedkommende ved deres foregaaende Prover ved Skolen eller Universitetet (efter de hidtil bestaaende Forhold Examen Art. og 2den Examen) have godtgjort deres almindelige videnskabelige Dannelse og Besoielse til at føre et almindeligt Tilsyn med Undervisningen i disse Fag i Skolerne, dersom de engang betros et Rectorat. Imidlertid, skjøndt jeg kunde tænke mig Muligheden af at f. Ex. en dygtig Historiker kunde være competent til et Rectorat, synes det dog rimeligt og billigt, at disse Embeder i Regelen forbeholdtes Philologerne, og da vilde den philologiske (og blot philologiske) Skoleembeds-examen paa sinde kaldes Store Philologicum, eller blot Philologicum*), eller om man vilde Rectoreramen, forsaavidt som

Blinde. Jeg tror, at Exrerstanden nu tæller mange dygtige Personligheder i sin Midte; jeg veed, at nogle Skoler nu have saa dygtige Exrere, at de neppe kunde vente dem bedre efter Indførelsen af theoretiske og praktiske Prøver, og det er min Glæde og Stoltthed at kunne regne Frederiksborg lærde Skole blandt disse; men om det endog gjaldt om alle Skoler, saa var det dog kun et lykkeligt Tilfælde; og Sagen er for vigtig til at man tør altid stole paa Tilfældet.

*) Dette vil naturligviis berøve paa, om man ved Siden af Store Philologicum, hvor Philologiske Kundskaber maatte documenteres omtrent i samme Omfang og paa samme Maade som hidtil ved Skoleembeds-examen, tillige vilde etablere en Lille Philologicum eller Adjunktprøve i Philologien, der gav kun de Rettigheder, som strax efter forlanges for Adjunktprøverne. Meningerne herom kunne være deelte.

den ene gav Afgang til Rectorater, naturligviis efterat Vedkommende først havde fungeret i de lavere Skoleembeder. For samtlige de øvrige Skolefag maatte der indrettes særegne Prover, som jeg vilde kalde Adjunktprover.

Mån vil maaskee sige, at jeg her egentligt ikke har gjort Andet end at forsøge at slaae store Philologicum som et organisk Hele ihjel, og derefter partere Cadaveret i en Mængde Stykker og gjøre et levende Hele af hver Part. Men her maa jeg for det Første paa det Bestemteste benægte, at denne Examen i sin nærværende Form er et organisk Hele, med samme Bestemthed som Theologerne vilde erklære dette om den theologiske Examen, dersom Chemi, Botanik, Zoologi,

Det er muligt og endog rimeligt, at der ved den foreslaaede Forandring af Store Philologicum vindes et tilstrækkeligt Antal Candidater til alle philologiske Poster ved Skolerne, men da det deels ikke er absolut vist, og jeg deels ogsaa selv ynder den størst mulige Frihed i alle Lovbestemmelser, besynderligviis dem der angaae et Menneskes aandelige Væsen, naar blot det Heles Lær ligesuldt varetages, vilde jeg være tilbøjelig til at admittere ogsaa en mindre omfattende philologisk Prøve, hvis Gjenstand maatte være den græske og latinske Grammatik og de almindelige læste Skoleforfattere. Den som godtgjorde grunden i Indsigt heri, vilde kunne være en meget brugbar Lærer i Philologi i de lavere Classer, og maaskee ved fortsat Studium, hvortil hans Embede gav ham Anledning, siden finde sig opfordret til at underkaste sig Rectorprøven. Smidlertid blev det hans egen Sag, om han vilde være tilfreds med de Rettigheder og den Virksomhed, som en mindre Prøve i Philologi, en Adjunktprøve, hjemlede ham. Blandt Andet forekommer det mig, at saadanne Lærere stundom maatte kunne være endog dueligere til at indøve Sprogens Elementer end de lærdere Philologer, af hvilken En og Anden stundem torde, vel ikke ansee en saadan Virksomhed for under sin Værdighed, (thi det vilde intet fornuftigt Menneske), men, hvis han i en Række af Aar skulde see sig henviist til den alene, tabe Interessen for den. Smidlertid har jeg som sagt ingen bestemt Mening om denne Sag.

Mathematisk eller lignende Discipliner skulde høre med til den som integrerende Dele, eller Polytechnikerne om deres Prøve, hvis de skulde godtgjøre Dygtighed i Hebraisk eller christelig Dogmatik og Moral samt bibelsk Eregese. Og hvis man vil indvende, at en Lærer ved en lærd Skole og navnlig dens Bestyrer maa besidde et religiøst christeligt Sind, og derfor aflægge en Prøve i christelig Dogmatik og Moral og bibelsk Eregese, saa indrømmer jeg meget villig Præmissen men ingenlunde Conclusionen. — Ligeledes maa jeg aldeles benægte, at jeg har villet slaae Store Philologicum ihjel: dette var ganske uforment; den har slaaet sig selv ihjel for længe siden og har længe været et Cadaver, hvilket i Dyrigt var sagt uden al Fornærmelse mod de Mænd, som have soiet sig i denne Verdens Pinagtighed og underkastet sig denne Examen, blandt hvis Tal jeg selv hører. Heller ikke har jeg blot simpelthen villet partere den i en Mængde Stykker, men jeg forlanger et af de 4 Fag, der efter den hidtil bestaaende Anordning er Hovedfag, Hebraisk, aldeles udelukket*); jeg har villet hævde den græske og romerske Philologi de Rettigheder, som den hidtil factisk for største Delen har besiddet, skøndt endeel fortrængt og fortrykt af de andre Fag; jeg har villet skaffe det 1de Hovedfag, Historien, en uafhængig Eksistens og hævde et af de forrige haardt betrængte Bifag, (Bifag ikke i Skolen men ved Skoleembeds-examen), Mathematiken, til en

*) For mere end 10 Aar siden har jeg erklæret mig derhen, at dette Fag, der nærmest hører til Theologien, er Skolen uvedkommende og bør henlægges udelukkende til Universitetet. Saalænge det beholdes i Skolerne, hvor det vel efter de sidste Bestemmelser, der sætte det halvt udenfor Døren, ikke kan holde sig længe, maatte vel aliid en af Skolens Adjunker, oftest Religionslæreren, efter foregaaende Prøve, kunne overdrages denne Underviisning.

selvstændig Stilling, og tilveiebringe fornøden Garanti for Lærernes Duellighed i de andre Fag, i hvilke der hidtil afslagdes ingen eller saagodtsom ingen Prove af Lærerne, f. Ex. Moderømaalet og de levende Sprog. Hvad Mathematiken (og Physiken) angaaer, antager jeg, at disse Fag i Regelen ville blive overdragne til polytechniske Candidater, blandt hvilke det heller ikke vilde være vanskeligt at finde saadanne, som med Lethed vilde afslægge Prove paa deres Duellighed til at overtage Astronomien og Naturvidenssaberne.

Adjunktproven, der i Dvrigt ogsaa maatte være tilstedelig i Mathematik for Ikkopolytechnikere, og for hvilken Ingen maatte fritages undtagen polytechniske Candidater som Lærere i Mathematik og Physik, og theologiske Candidater som Religionslærere, tænker jeg mig indrettet saaledes, at Enhver, der mældte sig som duelig til en Adjunktur i et bestemt Fag, strax eller med faae Dages Borsel kunde underkaste sig den; i Dvrigt maatte det være Enhver usformeent at indstille sig til den naar han selv vilde, f. Ex. for at skaffe sig et Vidnesbyrd om sin Lærerdugtighed naar han søskede en Huuslærerspost, Timer i et privat Institut o. s. v. Han maa kunne underkaste sig den med faae Dages Borsel; kan han ikke det, saa er det et Beviis paa, at han enten mangler de Kundskaber, som Enhver bør besidde inden han søger om eller melder sig til et Læreembede i et bestemt Fag, eller at Proven selv er forkeert indrettet, i det den fordrer Andet eller Mere end det Fornødne. Enhver Adjunkt, der ansættes efterat have bestaaet Adjunktproven, eller inden den, som polytechnisk eller theologisk Candidat, i de Fag, hvortil efter det Foregaaende disse Examina hjeule Udgang uden videre Prove, maatte efter Omstændighederne kunne ascendere til Overlærersposter, naturligviis under tilberligt Hensyn til Bestaffenheden

og Graden af den Lærerduelighed, som de maatte godtgjøre under dens Embedsforelse som Adjunkter. Til Adjunktproven vilde adskillige theologiske Candidater indstille sig, og deres Stilling vilde da, dersom det hidtil fulgte System for Adjunktens Gagering skulde beholdes, i al Fald ikke være værre end den nu er; thi de kunde efter nogle Aar afgaae til Præsteskald. Men der vilde maaskee indstille sig flere, som ikke vare Candidater, men specielt havde lagt sig efter Historie eller Mathematik eller de levende Sprog o. s. v. Og de vilde neppe være de sletteste Lærere, men netop af deres Midte vilde upaatvivleligt Overlærerposterne, forsaavidt de ikke vare philologiske, hyppigst blive at besætte, i det saadanne ved Adjunktproven i Regelen vilde have godtgjort en særdeles Dygtighed. I det man nemlig ved Adjunktproven vil sikke sig Lærere med de fornødne Kundskaber og forebygge den Skandale, at Læreren ved en Hovederamens ikke tør vende Dinene bort fra Kosods Historie, eller at Disciplene confundere ham ved at føre et andet Beviis for en mathematisk Sætning end det, der just staaer i Bogen, men ingenlunde bør forlange, at Skolens Lærere strax uden videre kunne overtage et Professorat ved Universitetet, skal man ved Adjunktproven kræve det fornødne og ikke Mere, hvilket endda ikke bliver saalidt. Men findes der blandt Candidaterne til Skolens Embeder saadanne, som have bygget deres Studium af et eller andet Fag paa saa bred en Basis og saa fast en Grundvold, at de efter nogle Aars Skoletjeneste og fortsat Studium kunde betræde Cathederet i Universitetets Hørsale, da skal der gives dem Leilighed til at vise det strax ved Adjunktproven, i det Bestemmelserne for Provens Omfang og Maade gives en vis Elasticitet, med skarpe Grændser nedad for at udelukke Stumperagtigheden, men Frihed opad for at give den fortrin-

lige Dygtighed Veilighed til at documentere sig. Men saadanne Mænds Stilling ved Skolen vilde være i høi Grad sørgelig efter det nærværende Gagesystem, og de vilde bittert beklage, at Skolen havde loffet dem bort fra Universitetet ved vel at tilbyde dem et Embede, men ingen tilstrækkelig Løn for Embedet; og begge Parter, baade Candidater og Ikkecandidater kunde med Grund beklage sig over, at Skolen sørgede sine Fordringer til deres Arbejdsdygtighed og lagde Beslag paa deres bedste Kraft, men ikke sørgede for at opretholde og styrke deres Kraft, saalænge de vare arbejdsdygtige, eller at give dem anstændigt og rundeligt Naadensbrød, naar de vare udslidte.

Altsaa — Dygtighed hos Lærerstanden, godtgjort ved tilstrækkelige og hensigtsmæssigt indrettede Prover, fra hvilke i intet Tilfælde Dispensation indrømmes, og Liberalitet, ja om muligt Mere end Liberalitet fra Statens Side i at fastsætte Lærerstandens ydre Vilkaar, det er Skolens Alpha og Omega, det er de absolut nødvendige Betingelser for at Reformen kan trives. Mangler Eet af Delene, saa ville de fortræffeligste Skoleanordninger til alle Tider og i alle Lande forblive døde og magtesløse!

Disciplene.

Disciplenes Antal var ved Slutningen af forrige Skoleaar 63, i det 1 Discipel udgik af Skolens 4de Cl. umiddelbart før Hovedexamen. Af disse 63 dimitteredes 5 til Universitetet, nemlig Peter Andreas Landrup, Søren Jørgen Theodor Hald, Carl Ferdinand Boesen, Frederik Wilhelm Jacobsen og Niels Thorbjørn Knudsen. De bestode Examen Artium med følgende Charakterer.

	Dansk Stil.	Latin.	Latinisk Stil.	Græsk.	He= braisk.	Reli= gion.	Geo= graphi.	Historie.	Arith= metik.	Geo= metri.	Lybsk.	Fransk.	Hoved= charat= teer.
Laudrup .	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	L. p. c.	Laud.	Laud.
Sald . . .	Laud.	L. p. c.	Laud.	L. p. c.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	Laud.	L. p. c.	L. p. c.	Laud.	Laud.
Boesen . .	Laud.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	L. p. c.	Laud.	Laud.	L. p. c.	Laud.
Jacobsen	L. p. c.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	L. p. c.	Laud.	Laud.	Laud.
Knudsen .	Laud.	Laud.	H. ill.	Laud.	H. ill.	H. ill.	H. ill.	N.cont.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	H. ill.

Ved det nye Skoleaars Begyndelse eller i Marts Løb udmeldtes 9 Disciple, 2 for at gaac over til en anden lærd Skole paa Grund af Familieforhold, 1 efter erholdt Consilium abeundi, 1 paa Grund af langvarig Sygdom, og 5 for at forlade Studeringerne. Endelig har Skolen havt den Sorg ved Døden at miste 1 af sine Disciple, Erik Rasmussen. En Hjernebetændelse endte den 17 Mai hans unge Liv; han var kun 10½ Aar gammel, og savnes af Meddisciple og Lærere. 7 nye Disciple ere optagne; den høieste Frequent's i Skoleaarets Løb har været 60; for Tiden er den 55. Hvilke af disse der ville blive dimitterede til næstkommende 1 Oct., kan endnu ikke bestemmes. En Liste over Disciplene i den Orden hvori de siden 1 Juli sidde i Classerne tilføies, med Fædrenes Navne og Stilling i Parenthes.

VI Klasse.

- 1) Frederik Julius Jørgensen (Uhrmager Jørgensen i Hillerød).
- 2) Caspar Martin Ropp (Pastor Ropp i Frederiksfund). i
- 3) Emil Laurig Frederik Røck (Skolelærer og Klokker Røck i Helsingør).
- 4) Johannes Helms (Pastor Helms i Esbønderup).
- 5) Holger Christian Frederik Neergaard (Provst Neergaard i Hillerød).
- 6) Martin Carl Wilhelm Christensen (afdøde Postmester Christensen i Frederiksfund).
- 7) Henning Peter Frederik Hansen (Landsmaaler Hansen paa Næstved).
- 8) Peter Wilhelm Topp (Handelsbogholder Topp i Helsingør).
- 9) Carl Frederik Bengon (Justitsraad Bengon i Frederiksborg).

- 10) Christian Frederik Emil Claudi (Toldkasserer Claudi i Stege).
- 11) Carl Christian Emil Flemmer (Skolens Rector).
- 12) Andreas Christian Liebst (Skolelærer Liebst i Blidstrup).
- 13) Frederik Siegfred Mühle (Pleiefader Bogtrykker Bianco Luno i Kbhavn).
- 14) Georg Hermann Julius Ulrich (Forstraad Ulrich ved Farum).
- 15) Theodor Johan Aagaard (Muurmester Capitain Aagaard i Kbhavn).
- 16) Hans Peter Christian Bengien (Provst Bengien i Ås-minderød).
- 17) Harald Georg Frants Ewertsen (Kammerraad Ewertsen i Hillerød).

V Klasse.

- 1) Dve Ludvig Møller (Stedfader Billedhugger Jahn i Frederiksberg).
- 2) Anton Neergaard (Broder til Nr. 5 i VI Cl.).
- 3) Dve Schestedt-Juul (Kammerherre v. Schestedt-Juul til Raunholt i Fyen).
- 4) Johan Lorenz Lassen (Proprietair Lassen paa Svandholm).
- 5) Otto Peter Erasmus Møller (Broder til Nr. 1).
- 6) Soren Lemvig Brøndum (Afdøde Birkedommer Brøndum i Hjørsumde).
- 7) Frederik Wilhelm Emil Clausen (Krudtfabriquer Clausen paa Donse).
- 8) Lars Larsen Bengon (Broder til Nr. 9 i VI Cl.).

IV Klasse.

- 1) Peder Andreas Jørgensen (Pastor Jørgensen i Kongsted).
- 2) Jens Theodor Kragh (Afdøde Kromand Kragh i Bagsværd).

- 3) Jacob Larsen (Sadelmager Larsen i Hillerød).
- 4) Michael Frederik Liebenberg Bengon (Broder til Nr. 9 i VI Cl.).
- 5) Hans Schack Rudolf Knuth (Amtmand Grev Knuth i Frederiksborg).
- 6) Jørgen Christian Fenger Drif (Provst Drif i Tikjob).
- 7) Peter Frederik Nicolai van Wyllich (Pastor van Wyllich til Greve og Kildebrønde).
- 8) Nicolai Reimer Romb (Starmester Romb i Hillerød).
- 9) Christian Ditlev Vüttichau (Capt. i Artilleriet Kammerherre Vüttichau ved Randers).
- 10) August Wilhelm Staffeldt (Kammerjunker Staffeldt i Herløv).
- 11) Frederik Wilhelm Abben (Tømmermester Abben i Hillerød).

III Klasse.

- 1) Joachim Sigismund Ditlev Knuth (Broder til Nr. 5 i IV Klasse).
- 2) Christian Henrik Arel Evertsen (Broder til Nr. 17 i VI Klasse).

II Klasse.

- 1) Jens Paulsen Jørgensen (Kromand og Gaardmand i Nøddebo Jørgen Christensen).
- 2) Diderik August Raaschou (Pastor Raaschou i Søborg).
- 3) Frederik Ernst Wilhelm Paulsen (Afsøde Justitsraad Paulsen i Hillerød).
- 4) Jens Torp Søeborg (Skolelærer Søeborg i Hammersholt).
- 5) Søren Peter Wilhelm Albrechtsen (Møller Albrechtsen i Pibe Mølle).
- 6) Andreas Michael Andresen (Stedfader Apotheker Hassele-riis i Hillerød).

- 7) Laurig Ernst Clausen (Proprietair Clausen i Kollerød).
- 8) Ludwid Ehard Ulrich (Broder til Nr. 11 i VI Klasse).
- 9) Georg Christian Langhoff Lund (Bataillonschirurg Lund i Aalborg).
- 10) Carl Christian Jacob Alsted (Procurator Alsted i Næsminderød).
- 11) August Ferdinand Petersen (Kbmand Petersen i Hillerød).
- 12) Reinhold Christian Weizmann (Secretair Weizmann i Freerølev).
- 13) Christian Peter Theodor Schougaard (Afdede Capt. Schougaard i Kjøbenhavn).

I Klasse.

- 1) August Carl Christian Clausen (Assessor Clausen paa Gre).
- 2) Jens Johan Brøndum (Broder til Nr. 6 i V Klasse).
- 3) Christian Frederik Ewertsen (Broder til Nr. 17 i VI Klasse).
- 4) Jess Heinrich Theodor Weber (Distriktsschirurg Weber paa Hirschholm).

Stipendier og Gratistpladser.

Stipendiefondet har siden 11te Debr. 1843 andraget 5650 Rbdlr. Af Reuterne heraf, 226 Rbdlr., er i Alt bevilget Stipendier til et Beløb af 220 Rbdlr.; nemlig E. L. F. Koef, M. C. B. Christensen, H. P. F. Hansen og P. B. Topp hver en Portion paa 35 Rbdlr.; F. J. Jørgensen, J. Helms, D. L. Møller og P. A. Sjøgerølev hver en Portion paa 20 Rbdlr., Alt at oplægge til deres Dimission. Fri Underviisning bevilgedes endvidere 12 Disciple, nemlig C. Kopp, Chr. Neergaard, A. Chr. Liebft, G. H. J. Ulrich, A. Neergaard, Chr. L. H. Paulsen (enere

udmeldt paa Grund af langvarig Sygdom), D. P. E. Møller, J. Th. Kragh, J. Larsen, N. N. Romb, J. Paulsen, og E. E. Ulrich, som ordinaire Gratister, og 2 som extraordinaire Gratister, C. Chr. E. Flemmer og J. Niewaldt, af hvilke den sidste kort efter udmeldtes. 2 Disciple mistede forhen bevilgede Beneficia paa Grund af Ufsid. De 2 Moltkiske Stipendier paa 40 Rbdlr. hver vare i forrige Aar tillagte J. B. Jacobsen og Chr. E. H. Paulsen. Efter den forstes Dimission blev den vacante Portion tillagt P. A. Jørgensen og udbetalt ham forstegang til 11 Juni 1847; den ved Chr. Paulsens Udmeldelse vacante Portion er endnu ikke bortgivet. For Tiden have følgende Disciple Stipendieoplag indestaaende i Skolekassen til følgende Beløb: J. J. Jørgensen 80 Rbdlr., M. C. W. Christensen 140 Rbdlr., J. Helms 130 Rbdlr., P. B. Topp 55 Rbdlr., S. P. J. Hansen 55 Rbdlr., E. E. F. Koef 105 Rbdlr., E. F. Claudi 20 Rbdlr., D. E. Møller 60 Rbdlr., P. A. Jørgensen 20 Rbdlr., tilsammen 665 Rbdlr.

I Løbet af Skoleaaret har Stipendiefondet ligesom ogsaa Skolekassen modtaget en ikke ubetydelig Forøgelse. Ved Skrivelse af 24 Decbr. f. A. har den Kongelige Direction for Universitet og de lærde Skoler underrettet Forstanderskabet om, hvorledes visse Summer og Indtægter ved Nedlæggelsen af Bordingborg lærde Skole ere henlagte under Frederiksborg lærde Skole. Disse ere:

- 1) Kongetienden af Rastrup Sogn, som betales efter ethvert Aars Capitalstart for det foregaaende Aars Afgrøde, alt-
saa forstegang for Afgrøden af Aaret 1846, og udgjør
3 Tdr. Rug, 3 Tdr. 2 Skpr. Havre, og 206 Tdr. 1
Skp. 1 $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, samt Godtgjørelse for 5 Traver

Halm, der hidtil har været beregnet à 32 St. til 1 Rbdlr. 64 St.

2) Degnepensionerne af Baarse, Hammer, Øster- og Besterflakkebjerg Herreder, der tilsammen udgjøre 170 Rbdlr. 16 St.

3) Den nedlagte Skoles Stipendiefonds og derunder hørende ældre Schouffe Legats contante Kassebeholdning, der for Tiden-indestaaer i Møens Sparekasse, tilsammen 306 Rbdlr. 12 St., tillige med de ved samme hængende Renter fra 11 Juni 1846, dog under den Betingelse, at forinden denne Summa med Renter hævedes i Sparekassen, skulde Frederiksborg lærde Skoles Stipendiefond refundere Bordingborg Kæmmerkasse 90 Rbdlr. 38 St., som samme havde udlagt til Bordingborg Skoles Dimittender.

4) Den Bordingborg lærde Skoles Stipendiefond tidligere efter Ringsted Latinskoles Nedlæggelse tillagte Refusion af 45 Rbdlr. 78 St. aarlig.

Indtægterne under Nr. 1 og 2 ere bestemte at skulle tilflyde Skolekassen, men de under Nr. 3 og 4 Stipendiefondet. Og da man ved at indsatte Disciplenes Dplagspenge i Frederiksborg Sparekasse, i Løbet af nogle Aar har samlet en Incrementecapital til Stipendiefondet af circa 80 Rbdlr., vil det blive muligt, hvad der allerede er approberet af Universitetsdirectionen, at udsætte 350 Rbdlr. af Stipendiefondets Beholdning til næstkommende 11 Decbr. som rentebærende i faste Eiendomme, eller med andre Ord at arrondere Stipendiefondets Capital til 6000 Rbdlr, der give en aarlig Rente af 240 Rbdlr., saa at altsaa med Indbegreb af den under Nr. 4 omtalte Refusion aarlig 280 Rbdlr. istedetfor 220

kunne uddeles som Stipendier, og endda et lille Overskud beholdes til atter at danne en Incrementecapital, i det der med et Middeltal aarlig vil indestaae 500 Rbd. Stipendieoplag i Sparekassen, hvis Renter bestandig lægges til Incrementecapitalen.

Bibliotheket.

Dette udgjorde ifølge forrige Aars Skolecsterretninger circa 4800 Bind og Hefter. Siden er det forøget paa sædvanlig Maade, deels ved Forsendelser fra Directionen, deels ved Indkjøb saavel for den normerede Sum, som for Disciplenes Bidrag til Moersfabsbibliotheket, der for dette Aar har andraget 55 Rd. De Skrifter, som paa denne Maade ere indlemmede i Bibliotheket, ere følgende:

Ersh u. Gruber, allgemeine Encyclopädie, I, 43, 44; II, 25; III 21, 22.

Schreiter, über Maturitätsprüfungen, Husum 1846.

Vendtsen, om Skolereformen, Ribe 1846.

Whitte, om Skolereformen, Kbh. 1846.

Gude, om Religionsunderviisningen, Kbh. 1846.

B. Borgen, Metropolitankolens Underviisningsplan, Kbh. 1846.

Winther, de ludis realibus, Haun. 1846.

Lund, om det oldnordiske Sprog, Nykjøbing 1846.

Wolle, om Dygaver i Modersmaalet, Viborg 1846.

Blache, om den Rutherford'ske Methode, Aarhus 1846.

Bischoff, Blum etc., Naturgeschichte d. drei Reiche, Stuttg 1832—46, 19 Bde mit 1 Kupferheft.

Arago, Unterhaltungen aus Gebiete d. Naturkunde.

Baumgartner, die Naturlehre nach ihrem gegenwärtigen Zustande, 2 Bde.

Eisenlohr, Lehrbuch d. Physik.

Fischers Mechanik, 2 Bde.

Bouillet-Müller, Lehrbuch der Physik u. Meteorologie, 2 Bde.

Pontoppidans danske Atlas, I—V, Kbh. 1763—70.

Finantsregnskab for 1846.

Budget for 1847.

- Alfert, Geographie d. Griechen, III, 2, Berlin 1846.
 Kiepert, Atlas von Hellas, Berlin 1846.
 Beckers Verdenshistorie, 14de Bd., Kbh. 1847.
 Palm, Abet d. Menschheit, Leipzig 1798—99. 2 Bde.
 Clinton, Fasti Hellenici, Lips. 1830.
 Drumann, Geschichte Roms nach Geschlechtern, Königsberg 1834—44
 6 Bde.
 Flathe, Geschichte Macedoniens, Leipzig 1832—34, 2 Bde.
 Gdv. Flemmer, Demosthenes's Kamp med Philip, Kbh. 1846.
 Fischer, römische Zeittafeln, Altona 1846.
 Peter, griechische u. römische Zeittafeln, Halle 1835—41.
 Thirlwall's Geschichte von Griechenland, Bonn 1839—40. 2 Bde.
 Christiani, Geschichte Schlesiens u. Holsteins, Kiel 1775—84. 6 Bde.
 Antiquarisk Tidsskrift 1843—45.
 Annaler for nordisk Oldkyndighed, Kbh. 1846.
 Scripta historica Islandorum, Haun. 1816.
 Aftstykker til Danmarks Historie, II, 2.
 Historisk Tidsskrift, ny Række, I, 1—2.
 Selmer, Universitetets Aarbog for 1846.
 Lister over Gr. Artium og 2den Gr. 1846.
 Lektionscataloger ved Universitetet for 1846 og 47.
 Sørensen, die Ungewisheit der Geschichte des heidnischen Dänemarks,
 Båen 1846.
 Thorup, om Ribe Cathedralstole, 1847.
 Bendz, om J. B. Winslow, Horsens 1846.
 Bloch, Program fra Næstved, 1846.
 Bohr, — — v. Westenske Institut, 1846.
 Flemmer, — — Frederiksborg 1846.
 Henriksen, — — Odense, 1846.
 Johnsen, — — Besselsad, 1846.
 Lange, — — Bordingborg, 1846.
 Lucht, — — Kiel, 1846.
 Nielsen, — — Aarhus Realstole, 1846.
 Mynster, de Pauli Ep. ad Cor. II, 8, 18. Haun. 1816.
 Sibbern, den christelige Uttringsrihed, Kbh. 1846
 Kolberns-Rosenvinge, Supplement til Frdn. for Geistligheden, Kbh. 1846.
 Stein, de neuromate nervi ischadici, Haun. 1816.
 Carl Bernhard, Noveller og Fortællinger, 10 B., Kbh. 1841—47.
 Goldschmidt, en Jøde, Kbh. 1845.

- Goldschmidt, Fortællinger, Kbh. 1846.
 Hauch, dramatiske Værker, 2det og 3die B., Kbh. 1829—30.
 Herz, lyriske og dramatiske Værker, Kbh. 1841—44, 2 B.
 Paludan-Müller, Poesier, Kbh. 1836—38, 2 B.
 — Tithon, Kbh. 1844.
 — Dryadens Bryllup, 1844.
 Shakespeares dramatiske Værker, ved Foersom, Kbh. 1846, 1—5.
 Ernesti, Lateinische Synonymik, Leipzig 1799, 2 Bde.
 Eggers, die griechischen Präpositionen, Altona 1846.
 Horn, die Redetheile, 1846.
 Jugclausen, über locale Anschauungen in d. Sprache, Schleswig 1846.
 Volquardsen, von d. Partikeln *κέρ* u. *άν*, Hadersl. 1846.
 Harless, Introductio in notitiam Litteraturæ Rom. Lips. 1791,
 II voll.
 — Supplementa ad breviorē notit. Lit. Rom. Lips. 1798
 —1817, III voll.
 Tregder, Græsk Kunsthistorie, Alsborg 1846.
 Valerii Historia critica Latinæ lingvæ, Lips. 1761.
 Weber, Repertorium d. classischen Alterthumswissenschaft, 1832—34,
 3 Bde.
 Forchhammer, Topographie von Athen, Kiel 1841.
 Bojesen, Loci philologici, Haun. 1816.
 Koester, de Scoliis, Flensburgi 1846.
 Kolster, de Oedipode Coloneo, Itzehoe 1846.
 Winiewski, Commentarii in Demosth. Or. de corona, Monast. 1829.
 Horatius ed. Orellius, Turici 1813—44, II voll.
 Elberling, Anmærkn. til Horats, Kbh. 1846.
 Thertsen, — — — Kbh. 1846.
 Henriksen, om et Haandskrift til Lucretius, Kbh. 1846.
 T. Livii Opera ed. Alschefski, Berolini 1841—45, III voll.
 Ingerslev, Epistola ad Alschefski, Haun. 1846.

Antallet af de Bind og Hefter, som i dette Skoleaar ere
 tilkomne i de forskjellige Fag, er altsaa omtrent 150, og Bi-
 bliotheket derved foreget til henved 5000 Bind.

Jeg indskyder her Beretningen om en Sag, der i det
 Mindste for en Deel er Bibliotheket vedkommende. I Be-
 tragtning af den Vigtighed og Interesse, som Skoleprogram-

litteraturen maa antages at have for hele Lærerstanden, i det den er saagodt som det eneste fælleds Meddelelsesmiddel for dens Medlemmer, har jeg allerede for mange Aar siden gjentagende Gange indgivet Andragender til den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, at Hoisamme vilde bevirke en gjensidig Programudverling, deels mellem de danske og Udlandets lærde Skoler, navnlig Skolerne i Norge, Sverrig og Nordtyskland, deels mellem de lærde Skoler i Danmark selv, saaledes at der foruden 1 Expl. til hver lærd Skoles Bibliothek tillige sendtes 1 Expl. til hver af Skolens faste eller videnskabelige Lærere. Uafhængigt af dette mit Skridt have flere andre danske Skolemænd til forskjellige Tider indgivet lignende Andragender, og saaledes er det vistnok almindelige Ønske om en Programudverling med Udlandet i det Mindste for en Deel realiseret: siden Marts 1845 indsender hver lærd Skole i det egentlige Danmark samt Realskolen i Aarhus til Directionen circa 150 Expl. af sit aarligt udgivende Program til Fordeling blandt de lærde Skoler eller Gymnasier i Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen samt det preussiske Monarchi, og erholder igjen ad samme Veie 1 Expl. af hvert Program, som de samme 150 Skoler udgive.

Det er mig ubekjendt, hvilke Omstændigheder der hidtil have hindret Iværksættelsen af en lignende Programudverling med de lærde Skoler i de to Broderriger, hvor dog det fælleds Sprog, den gjensidige Anerkjendelse og de saamtidige Bevægelser i Skolevæsenet love den en stor og glædelig Betydning. I det Haab, at det Ønske, som jeg veed at de fleste, maasse alle, danske Skolemænd dele med mig om en gjensidig Programudverling med de svenske og norske Skoler, maatte mødes med Belvillie af de svenske og norske Skolemænd, og i den Overbeviisning, at enhver Sag bedst

fremmes, naar de rette Bedkommende, i dette Tilfælde Skolemændene, selv interessere sig for den, har jeg i den sidst forløbne Vinter tilskrevet Prof. Bugge, Rector ved Cathedral-skolen i Christiania, og Mag. Berling, Rector ved den lærde Skole (Domskolen?) i Lund, og anmodet dem om at sætte denne Sag i Gang i deres resp. Fædreland paa hvad Maade de selv maatte finde rettest og hensigtsmæssigst, i det jeg udtalte det Haab eller rettere den Forvisning, at naar Sagen var fremmet indtil et vist Punkt for Skolemændenes Bedkommende, vilde der her fra Overbestyrelsens Side blive vist al mulig Belvillie og Forekommenhed, navnlig at Høisamme med Beredvillighed vilde paatage sig Forsendelsen af Programmerne til de resp. Overautoriteter i Norge og Sverrig og modtage atter fra disse, hvad de maatte sende til Uddeling blandt de danske Skoler, og at paa denne Maade gjensidig fri Postforsendelse eller dog til nedsat Tært formeentlig kunde opnaaes. Fra Norge, hvor ligesom her Overbestyrelsen af det samtlige lærde Underviisningsvæsen er concentreret under eet Collegium i Rigets Hovedstad, hvilket i et Tilfælde som dette betydeligt fremmer Sagens hurtige Afgjorelse, modtog jeg kort efter Brev fra Prof. Bugge, hvori han ikke alene for sin Person med Beredvillighed gif ind paa Ideen, men meldte, „at han havde talt med Overbestyrelsen, og at det der var besluttet at tilskrive uden Dphold Gesandtsskabet i Kjøbenhavn om at forhøre, hvorvidt Udverling af Programmer mellem Universiteterne og Skolerne i Danmark og Norge kan ventes at blive indrommet fra dansk Side, da der fra norsk Side Intet var iveien, og man endog meente, at der Intet var til Hinder for at affende saamange Exemplarer, at enhver Lærer ved de danske Skoler kunde erholde eet: ligeledes vilde en lignende Forespørgsel snarest muligt afgaae til Sverrig.“

Det tør saaledes haabes, at denne Sag, som man fra norff Side har imødefommet med saamegen Belvillie og Liberalitet, snart uden Vanskeligbed vil komme istand. — I Sverrig ere Forholdene noget anderledes, i det deels Rectoraterne ved Skolerne i det Mindste ved nogle af dem ere ambulerende o: aarligt veksende mellem Skolens forskjellige Lærere, deels Postforsendelsen vanskeligere, deels Overbestyrelsen ikke concentreret i eet Collegium eller een Minister, men fordeelt mellem Biskopperne, saaledes at hver Biskop er øverste Autoritet for de lærde Skoler i hans Stift. Derfor har endnu Intet kunnet afgjøres om denne Sag fra svensk Side, hvor saamange Mænd maae adspørges og conferere, for at en almindelig Bestemmelse kan tages; men jeg haaber, at ogsaa der vil et gunstigt Resultat, om end lidt senere, kunne vindes.

Hvad angaaer det andet Punkt, en mere udbredt Programudverling mellem de danske Skoler selv, da tilskrev jeg omtrent paa samme Tid samtlige Rectorer for de Kongelige lærde Skoler, der sortere under Universitetsdirectionen, og for Realskolen i Aarhus, samt Bestyrerne af de 3 private lærde Instituter i Kjøbenhavn, og foreslog, at vi strax, saasnart vore Programmer vare udkomne, skulde tilstille hverandre til Uddeling blandt Lærerne saamange Exemplarer af samme, som de respective Skoler have faste eller videnskabelige Lærere, Noget som for Endeel allerede i nogle Aar havde fundet Sted mellem adskillige Skoler. Jeg formeente, at den forøgede Udgift for Skolekassen ved Postforsendelsen og Trykningen af maasse 100 Ex. flere end hidtil var saa ubetydelig, at den neppe syntes at kunne komme i Betragtning; at de til Programmer normerede Beløb vare fuldkommen tilstrækkelige til at bære denne næsten umærkelige Udgift, og at det maatte være særdeles gavnligt og ønskeligt for Lærerstandens samtlige Med-

lemmer at komme i Besiddelse af samtlige i Kongeriget udkommende Skoleprogrammer strax efter deres Udgivelse, istedetfor at de nu som oftest kun kunne faae dem tillaans paa en kort Tid fra Skolens Bibliothek $\frac{1}{2}$ Aar eller længere efter deres Udgivelse. Med Undtagelse af et Par Rectorer, fra hvilke intet Svar er modtaget*), have alle de Andre erklæret sig for Sagen, dog have nogle enkelte meent, at der hertil udfrævedes Universitetsdirectionens Resolution. Smidlertid maa jeg, og med mig ventelig Pluraliteten af Rectorerne, der uden denne Betænkelighed ere gaaede ind paa Forslaget, mene, at da der er normeret en bestemt Summa til Udgifter ved Programmer ved enhver Skole, og denne, naar Programmet ikke overstiger det sædvanlige Afsæt og tilhørlig Deconomi anvendes, er mere end tilstrækkelig til Trykningen af et Hundrede Exemplarer flere, vilde en saadan Forespørgsel være en ufornoden Formalitet, som Directionen vilde henvise til Rectorernes egen Afgjørelse, i det den blot vilde forlange, at den normerede Summa ikke overskredes, og i Øvrigt glæde sig over, at der var almindelig Interessé blandt Lærerstanden for Programlitteraturen, og ønske denne en saa vid Udbredelse som muligt, ogsaa udenfor Lærerstandens Kreds.

Bestyrerne for de 3 lærde Instituter i Kjøbenhavn have, i det de gif ud fra den Anskuelse, at Interessén for Programlitteraturen ikke var saa stor, at enhver Lærer ved de respective burde have hver et Exemplar, men derhos erkjendte det Ønskelige i at Programmerne baade omsendes snarest muligt

*) Ventelig fordi de hidtil i Almindelighed havde sendt, i det Mindste hertil, et temmelig betydeligt Antal Exemplarer, og saaledes antog, at deres Verebvilighed til at gaae ind paa Ideen ikke behøvede udtryffeligt at tilkjendegives.

efter deres Udgivelse og bleve lettere tilgængelige for de nærmest Vedkommende, tilbudt at afgive til hver Skole, foruden det Exemplar, der skal opbevares i Skolebibliotheket, endnu 2 Exemplarer, som Rector, naar de havde cirkuleret blandt Lærerne, kunde overlade til dem, det nærmest maatte interessere at eie dem; i det de endvidere antog, at der desuden vilde i Almindelighed til enhver Skole komme endnu eet eller flere Exemplarer, nemlig til dem af Lærerpersonalet, man kjendte noiere. I det de i mange Henseender væsentligt forskjellige Forhold ved private og ved kongelige Skoler let forklare, hvorledes disse Mænd kunne have gjort en Erfaring om Interessesen for Programlitteraturen, der er aldeles modsat den, som er gjort af os Rectorer ved de kongelige Skoler, og som Folge deraf ere komne til et andet Resultat om Dnskeligheden af en saa udbredt Programudverling, som var foreslaact, opfylder jeg en kjær Pligt ved offentligt at takke disse vore ærede Colleger for den Beredvillighed, hvormed de ere gaaede ind paa vort Forslag for saavidt som de efter deres Erfaringer og Anstuelser kunde ansee dets Realisering for tilraadelig og ønskelig.

Dimittendernes Pensaa. De i Skoleaaret gjen-nemgaaede Pensaa. Lære- og Læseboger.

I Latin og Græsk angive Dimittenderne (hvorefter ifølge hvad forhen er bemærket maae forstaaes de Disciple, som have fiddet 2 eller 3 Aar i øverste Klasse og efter deres Anciennitet kunne dimitteres, skjøndt det dermed ikke er sagt, at de virkelig blive det), følgende Pensaa: Livius 29de—32 Bog; Ciceros 10 første Taler i Madvig's Udgave; Cato Major

og Lælius; **Disputt. Tusc.** 5te Bog; 1ste Bog af Cicero de Off.; Horatius Dier, Epistler og *Ars poetica*; Æneidens 3 første Bøger; Odysseen 13—18de Bog (Nogle ogsaa de foregaaende); Herodots 7de Bog (Nogle ogsaa 6te Bog); Xenophons **Memorabilia Socratis** de 2 første Bøger; Andokides's Tale om Mysterierne; Lysias's Taler mod Eratosthenes og mod Algoratos; af Demosthenes's Taler de 3 olynthiske, de 3 første philippiske, Taler om Rhodiernes Frihed, om Freden, om Forholdene paa Chersonesus; samt Pseudodemosthenes (Hegesippos) om Halonnesos. Endelig have 3 af dem læst Platos **Apologia Socratis** og **Kriton**.

3 Skoleaarets Løb er i de forskjellige Classer gennemgaaet følgende Pensa:

Dansk.

- VI Cl.** De skriftlige Udarbejdelser, der deels have været af historisk eller religiøs, deels af almindeligt Indhold, ere i Regelen skrevne hjemme og gennemgaaede paa Skolen. Den ældre Skønlitteraturs Historie er gennemgaaet nærmest efter Thortsens Haandbog; flere Digterværker ere læste, og Disciplene ere jævnlig øvede i mundtlige Foredrag over selvvalgte Emner.
- V Cl.** Den ugentlige Stil er afværende skreven paa Skolen og hjemme og har oftest været af almindeligt Indhold. Adskillige nyere æsthetiske Værker ere deels forelæste, deels oplæste af Disciplene selv.
- IV Cl.** Den ugentlige Stil er oftest begyndt paa Skolen og fuldt endt hjemme. Flors Læsebog er benyttet til Læseøvelser og Analyse.
- III Cl.** To ugentlige Timer ere benyttede til Stiløvelser tildeels efter Borgens Veiledning; af Bojesens danske

Sproglære er læst § 1—46 (om Sætningen og dens Dele). Flors Læsebog er benyttet ligesom i IV Cl.

II Cl. Molbechs Læsebog er benyttet til Læseøvelser og Analyse. Bojesens Grammatik: hele Formlæren tillige med Indledningsbemærkningerne. Skriftlige Øvelser 2 Gange om Ugen.

I Cl. Molbechs Læsebog er brugt som i II Cl. Bojesens Grammatik: hele Formlæren. Skriftlige Øvelser 2 Gange om Ugen.

Latin.

VI Cl. Cicero de off. 1ste Bog; Cato Major og Lælius; Talerne for S. Roscius Amer., Milo, Ligarius, Dejotarus; Livius 30te og 32te Bog; Æneiden 1—3 Bog; Heratses Ober 1—4 Bog; hele Syntaxis af Madvig's Grammatik; 2 Stile ugentligt.

V Cl. Cicero Talerne for Milo og Dejotarus; Livius 32te Bog; Cicero de Senectute; Syntaxis indtil Læren om Ordnes Følge, samt det Vigtigste af Formlæren. 3 Stile ugentligt.

IV Cl. Cæsar de Bell. Gall. 1ste Bog; Cicero Talen pro leg. Manil; Syntaxis indtil Læren om Ordnes Følge, samt Formlæren indtil Verberne. 3 Stile ugentligt.

III Cl. Cornelius Nepos, Agesilaus—Cato inclus. Hele Formlæren af Grammatiken; af Syntaxis Læren om Casus, samt et Udvalg af Reglerne i Sætningslæren. 3 Stile ugentligt.

Græsk.

VI Cl. Odysseu 13—18 Bog; Xenophons Memor. Socr. 1—2 Bog; Demosthenes's Taler: de 3 olyntbiske, 3

philippiske, om Rhodiernes Frihed, om Freden, om Forholdene paa Chersonesos; samt Pseudodemosthenes (Hegesippos) om Halonnesos.

V Cl. Xenophons Memorab. Socr. 1—2 Bog; Lysias's Taler mod Eratosthenes og mod Agoratos.

IV Cl. Langes Græske Læsebog (1ste Udg.) fra pag. 1—44; hele Formlæren af Langes Græske Grammatik, undtagen de uregelmæssige Verber.

Hebraisk.

VI Cl. Candidaterne de 40 første Cap. af Genesis (de 10 sidste ville blive gennemgaaede i Extradimer efter Hoved-Examen) og et fuldstændigt Cursus i Grammatiken efter Whittes Lærebog. Classens yngre Afdel. de 11 første Cap. af Genesis og Whittes Grammatik til § 77 med Undtagelse af 6te og 7de Cap.

Tydsf.

VI Cl. Hjorts tydske Læsebog. Af den poetiske Deel fra pag. 522—565. Schillers Maria Stuart og Goethes Hermann u. Dorothea. Meyers Grammatik. Til Doversættelse fra Danst til Tydsf ere Fortællingerne i Borrings Stiiiløvelser benyttede.

V Cl. Af den profaiske Deel af Hjorts Læsebog fra pag. 332—375 og fra 384—397. Grønbergs Stiiiløvelser fra pag. 11—29. Meyers Grammatik.

IV Cl. Af den profaiske Deel af Hjorts Læsebog fra pag. 62—118. Grønbergs Stiiiløvelser fra pag. 1—15. Meyers Gramm. fra pag. 1—32.

III Cl. Riises større Læsebog fra pag. 107—217. Meyers Gramm. fra pag. 1—42.

- II** Cl. Riises større tydske Læsebog: pag. 1—202 med Forbigaaelse af enkelte Stykker. Meyers Grammatik: det Vigtigste af Formlæren. Skriftl. Øvelser eengang om Ugen.
- I** Cl. Campes Robinson fra pag. 1—225. Meyers Grammatik: det Vigtigste af Formlæren. Skriftl. Øvelser eengang om Ugen.

Fransk.

- IV** Cl. Borrings Etudes litt. en prose pag. 1—109, 170—215; en vers pag. 139—192. Cursorisk er læst Merimées Colomba, samt adskillige Stykker af Sammes Mosaïque. Hele Borrings Grammatik. Mundtlige og og skriftlige Øvelser ere anstillede efter Borrings Stiløvelser.
- V** Cl. Borrings Etudes litt. pag. 109—153; pag. 228—322. Af Grammatiken hele Formlæren. Een Stil ugentlig efter Stiløvelserne.
- IV** Cl. Borrings Læsebog for Mellemclásserne pag. 82—188. Det Vigtigste af Formlæren; ligeledes 1 Stil ugentlig efter Stiløvelserne.
- III** Cl. Borrings Læsebog for Mellemclásserne pag. 1—105. Hovedpuncterne af Formlæren indtil 4de Conjugat.
- II** Cl. Borrings Manuel fra pag. 58 indtil Enden.
- I** Cl. Borrings Manuel fra pag. 1—81.

Religion.

- VI** Cl. 3 Fogtmanns Lærebog er læst § 98—fin. og § 1—78. Hele Herlebs større Bibelhistorie er læst. Af Kirkens Historie er meddeelt de vigtigste Begivenheder siden Reformationen. Af N. T. er læst Johannes Evangelium.

- V Cl. Af Fogtmann's Lærebog er læst § 1—58; af Herølebs større Bibelhistorie det nye Testament.
- IV Cl. Af Valles Lærebog er læst fra Cap. 6 A. til Slutningen af Bogen og 1—2—3 Cap. I Herølebs større Bibelhistorie er læst fra 6te Periode i G. T.'s Historie til 4de Periode i det nye.
- III Cl. Af Lærebogen Cap. 1—6 A.; i Herølebs større Bibelhistorie det gamle Testament til Cyrus.
- II Cl. Af Lærebogen fra Cap. 2—Cap. 6 B. Herølebs mindre Bibelhistorie.
- I Cl. De 2 første Cap. af Lærebogen. Herølebs mindre Bibelhistorie.

Mathematisk.

- VI Cl. A. Repetition af „Fallesens Begyndelsesgrunde i den rene Mathematik“ med Undtagelse af Capitlet om Rjædebrok § 98—99 og Cap. XII. Repetition af Ursins Lærebog i Geometrien. Skriftlige Dvælseser ere jevnlig anstillede.
- B. Fallesens Math. Cap. I—VII incl.; Cap. X undt. § 98—99, samt Cubifrodsuddragning. Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geom. § 100—154 benyttet som Grundlag. Dgsaa her ere skriftlige Dvælseser anstillede.
- V Cl. Fallesens Math. forfra til Cap. VI, fremdeles Cap. VII, samt Cap. IX indtil § 84. Fremdeles Proportionslæren (Ursins Arithm. benyttet som Grundlag). Dvælseser i skriftlig Oplosning af Opgaver ere anstillede. Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geometri § 1—100 benyttet som Grundlag.
- IV Cl. De 4 Species i Algebra (som Grundlag benyttet Ursins Arithm. forfra til § 31 samt § 43—53). Bogstav-

regning og almindelig Regning. — Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geometri § 1—62. benyttet som Grundlag.

III Cl. De 4 Species i Algebra, samt Brok efter Steens Indledning til den rene Mathematik. Bogstavregning og almindelig Regning. Indledning til Geometrien efter Ursins Geometri.

II og I Cl. Almindelig Regning og Hovedregning.

Naturlære.

VI Cl. B. Drsteds „Naturlærens mekaniske Deel“ § 1—202, nemlig: Indledning; de almindelige Grundsætninger af Bevægelseslæren; faste, draabeslydende og luftformige Legemers Ligevægt; samt af almindelig Bevægelseslære Lovene for den jævnt vorende og jævnt aftagende Bevægelse.

Naturhistorie.

V Cl. Efter Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik er læst Indledningen, Mennesket og Beenddyrene.

IV Cl. Ligesom i V Klasse.

III Cl. Efter Bramsen og Drejer er læst Indledningen og Beenddyrene, dog saaledes, at endel af de indledende Bemærkninger ved hver Dyreflasse ere forbigaaede.

II og I Cl. Patteddyrene og Fuglene ere gennemgaaede saaledes, at Strøms naturhistoriske Læsebog er lagt til Grund ved Underviisningen.

Historie.

VI Cl. Den gamle Historie og Geographie, Frankrig, England, Portugal, Spanien, Nederlandene, Tydskland og Schweiz; Candidaterne have repeteret det Dvrigt.

- V Cl. Frankrig, England, Portugal, Spanien, Nederlandene, Tydskland, Schweiz og Italien.
- IV Cl. Den gamle Historie og Geographic.
- III Cl. Af den gamle Historie: de 4 første Hovedafdelinger af Kosfods Udtog til det macedoniske Monarchi. I ny Historie: Danmarks og Norges Historie.
- II Cl. Kosfods fragm. Historie fra Begyndelsen til Carl den Første i England.
- I Cl. Kosfods fragm. Historie fra Begyndelsen til Reformationen.

Geographi.

- VI Cl. Spanien, Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien; Candidaterne have repeteret det Dyrige.
- V Cl. Den almindel. Indledning til Geogr. og den specielle Indledning til Europa, Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Preussen, Tydskland, Nederlandene og Belgien.
- IV Cl. Det britiske Rige, Spanien, Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien.
- III Cl. Fra Begyndelsen til Storbritannien.
- II Cl. Hele Ingerslevs mindre Geographic.
- I Cl. Hele Ingerslevs mindre Geographic.

Skrivning.

I dette Fag undervises der i de 4 nederste Classer. De 2 øverste Classer ere fritagne, men det paasees, at Disciplene ved deres skriftlige Arbejder ogsaa beslitte sig paa at skrive en reen og tydelig Haand.

I det nye Skoleaar er bestemt at bruge følgende Bøger i de forskjellige Classer:

VI Cl. Ciceros Bøger om Pligterne, 2den og 3die Bog (Zumpt's Udg.), Sammes Breve (Züpfles Udg.), Talerne mod Catilina (Madvigs Udg.), Livius 31te Bog, Horats's Breve og *Ars poetica*, Madvigs latinske Grammatik, Bojesens romerske Antiquiteter; Herodots 8de Bog, Demosthenes's Tale om Kronen (Baiters og Sauppes Haandudg. 2det Hefte), E. Flemmers Indledning til Demosthenes's politiske Taler (leveres fra Skolen), Langes græske Gramm., Bojesens græske Antiquiteter; et græsk N. Test.; Genesis, Whittes hebr. Grammatik; Borrings *Etudes litt.* (4de Udg.), Sammes Stilovelfer (3die eller 4de Udg.), og Grammatik (5te eller 6te Udg.); Hjorts tydske Læsebog, Meyers tydske Grammatik; Fogtmann's Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie; Ørsted Naturlærens mechaniske Deel, Fallesens Mathematik; Ursins Geometri; Allens Danmarks Historie, Rosods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Welschau (10de Udg.), Kønigsfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

V Cl. Ciceros Breve (Züpfles Udg.), Talerne mod Catilina (Madvigs Udg.), Livius 31te Bog, om muligt Noget af Ovids Metamorphosis, Madvigs lat. Gramm., Bojesens romerske Antiquiteter; Xenophons Anabasis (Tauchnitz), Langes græske Grammatik; Borrings *Etudes litt.* (4de Udg.), Sammes Grammatik (5te eller 6te Udg.), og Stilovelfer (3die eller 4de Udg.); Hjorts tydske Læsebog, profaisk Deel (2den Udg.), Meyers tydske Grammatik; Fogtmann's Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie, et dansk N. Test.; Flors danske Læsebog;

Fallesens Mathematik, Ursins Geometri; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik, Petits Botanik; Rosfods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Velschau (10de Udg.), Kongesfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

IV Cl. Julius Cæsars Gallerkrig 2den Bog, Ciceros Taler mod Catilina (Matvigs Udgave), Matvigs latinske Grammatik; Langes græske Læsebog (sidste Udgave), Tregders græske Grammatik; Borrings franske Læsebog for Mellemklasser (4de eller 5te Udg.), Sammes Grammatik (5te eller 6te Udg.), og Stilovælsker (4de Udg.); Hjorts tydske Læsebog, profaisk Deel (2den Udg.), Meyers tydske Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie, et dansk N. Test.; Flors danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Steens Indledning til Mathematiken, Ursins Geometri, Bergs Opgaver, Ursins Regnebog; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik; Rosfods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Velschau (10de Udg.) Kongesfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

III Cl. Borgens latinske Læsebog, Cornelius Nepos, Matvigs latinske Grammatik; Borrings franske Læsebog for Mellemklasser (5te Udg.), Sammes Grammatik (6te Udg.); Riises større tydske Læsebog, Meyers tydske Grammatik, Rungs og Jürs Materialier; Valles Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie, et dansk N. Test.; Flors danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Steens Indledning til Mathematiken, Ursins Geometri og Regnebog, Bergs Opgaver; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik; Allens Danmarks Historie; Mun-

thes Geographi ved Belschau (10de Udg.), et Atlas til den nye Geographi.

II Cl. Borrings Manuel (6te Udg.); Niises større tydske Læsebog, Meyers Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs mindre Bibelhistorie; Molbechs danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Ursins Regnebog; Stroms naturhistoriske Læsebog 3die og 4de Hefte; Rosfods fragmentariske Historie; Ingerslevs lille Geographi, et Atlas til den nye Geographi.

I Cl. Borrings Manuel (6te Udg.); Campes tydske Robinson, Meyers Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs mindre Bibelhistorie; Molbechs danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Ursins Regnebog; Stroms naturhistoriske Læsebog 1ste og 2det Hefte; Rosfods fragmentariske Historie; Ingerslevs lille Geographi, et Atlas til den nye Geographi.

Skolens Fester og Høitideligheder.

Blandt disse nævnes først den aarlige Translocation ved Skolcaarets Begyndelse, der sidste Aar d. 2 Sept. indledeedes og sluttedes med en Cantate, som de Herrer Nicolai Krovsing, forhenværende Discipel af Skolen, og Secretair J. P. E. Hartmann, Ridder af Dannebrogen, have havt den Belvillie at forfatte og componere og skjenke Skolen som dens Eiendom til Brug ved alle lignende Solemniteter. I det jeg med Glæde benytter denne Leilighed til at bevidne Forfatteren og Componisten min og Skolens Tak for denne smukke Gave, lader jeg her Texten til Cantaten afstrykke, der ogsaa alene vil læses med Fornøielse af denne Skoles Belyndere.

Før Talem.

I al vor Gjærning, stor og lille,
 Er Gud vor Hjælp, vor Trøst;
 Han Mennesket gav Kraft at ville,
 Grundlaget for al Høst.

Til hver en Tid,
 Paa hvert et Sted,
 I stille Fred,
 Ved travle Id, .

I Kirken og i Skolens Stue,
 Ved Arnestedets klare Lue
 Er Gud os nær, og ham vi love,
 Som Blad paa Rang, som Fugl i Skove.

Han Tidens Færden skuer nøje,
 Han kjender Tanken grandt;
 Det Mindste naaer hans Forsyns Dje,
 Og Liv, før det oprandt.

Han vogter paa
 De spæde Fro
 Paa Verdens D,
 At Rod de slaae;

Han giver Barnet Himmelfreden
 I Haab til ham og Kjærligheden,
 Og Høst forjetter os den Grode,
 Som ej paa Rang, i Skov vi møde.

Moderøjet kan vaage tro
 Over sin kjære Spæde,
 Faderhertet kan dele fro
 Hellige Timers Glæde.
 Priis være Gud!
 Han aabned et Eden

I Menneſkets Bryſt
 Til Lindring, til Lyſt
 For Livet herneliden.
 Priis vore Gud!

Tiden ruller ſit ſtore Hjul,
 Liſlige Toner klinge;
 Fuglen bryder ſit lune Skjul,
 Fri paa ſin lette Vinge,
 Flagrer den ud.
 For trangt blev dens Eden
 Ved Moderens Bryſt,
 Til Menneſkets Lyſt
 I Livet herneliden
 Flagrer den ud.

Alvor gaaer igjennem Verden
 Betydningsfuld og ſtor:
 Dagens Arbejd, Dagens Færden,
 Og Andagts høje Kor.
 Ikke blot en Blomſt paa Bangen,
 Til Lyſt, mod Aften Luft;
 Livets Krav er Vandringſgangen
 I Moie og med Frugt.

Barnet ſelv ſkal gribe Staven,
 Forlade Moders Bo,
 Rydde Jorden, dyrke Haven.
 At der kan Spirer groe.
 Tankens underfulde Veje,
 Erfaringſ rige Skat,
 Sjælens Kraft og Kundſkabs Eje
 Er ham ſom Maalet fat.

Efter Talem.

Her, hvor vi lytted' til Wiisdommens Tale,
 Vandt os et Hjem;

Her, hvor vor Land, som igjennem en Dvale
 Lutret fleg frem;

Her, hvor med Alvor vi Kjerlighed finde,
 Glade vi staae;

Sønner og Brødre er Alle herinde,
 Store og Smaa.

Ridderen vogted sit Skjold og sit Vaaben
 Pletfrit og reent;

Vren sin Trost og han viede aaben,
 Sandru og meent.

Vi har vort Skjold, og vi altid det sænke
 Staalblankt og skjert!

Kødmen er Kval og end større at krænke,
 Hvad vi har fjert.

Karet er svundet med Timer og Dage,
 Aldrig gjenkaldt;

Mindet kun staaer med sin Trost og sin Klage,
 Provende Alt.

Ei det sig bor i vor Hjemstavn at vanke
 Bly og forskudt;

Ei vil vi sætte vor Fremgang en Sranke,
 Hvor den var brudt.

Priis være Herren, som tidligt os vakte,
 Lod os see grandt!

Tak være de, som til Børnene bragte,
 Hvad selv de fandt!

Tak er kun Tant, naar ej Gjærninger følge.
 Løftet er bragt!

Viljen er stærk! Aldrig Fremtiden dølge
 Dfrenes Pagt!

Ved denne Keilighed holdt Skolens Rector følgende Tale:

Vort nye Skoleaar er begyndt, og vi ere forsamlede her for at betegne dets Begyndelse paa en festlig Maade. Ferien og Ferieglæderne ere endte og ville snart fun leve i Erin- dringen. Vi have sluttet vort Arbeidsaar med en Hviletid, i hvilken I have gjenseet Forældre og Slægtinge og Venner og Alt hvad Eder kjært er. En saadan Hvile efter endt Arbeide er velgjørende for Sjæl og Legeme: den styrker til at tage fat igjen paa Arbeidet med frisk Mod og friske Kræf- ter. Saa tager da igjen fat paa Arbeidet med freidigt Sind, med Mod og Lyft. I have sikkert af Forældre og Venner modtaget Formaninger og Opmuntringer at anvend- det nye Skoleaar vel, at svare til deres Forhaabninger og lønne deres Opoffrelser, baade I hvilke Skolen i længere Tid har tallet blandt sine Disciple, og I som nu førstegang ind- træde i vor Kreds. I have sikkert lovet at gjøre dem Glæde og at hædre Eder selv ved samvittighedsfuld Opfyldelse af alle Pligter, baade dem der paahvile Eder i Almindelighed som Mennesker, og dem der følge af Eders særegne Stilling som Disciple i en lærd Skole. Flere af Eder have allerede erfaret, at enhver redelig Stræben medfører sin Løn i en indre Til- fredshed, i Erkjendelsen af at man gaaer frem i det Gode og føler alle de Kræfter udviklede og styrkede, som Skaberen har skænket os for at vi skulle bruge dem. Lader mig ved denne festlige Keilighed gjenkalde i Eders Erindring Eders Forældres Formaninger og Eders egne Forsætter.

Værer flittige! I ere indtraadte i Skolen for at lære, for at berige Eders Sjæl med Kundskaber og udruste Eders Villie med moralsk Styrke, til at I engang værdigen kunne ind- tage Eders Plads som Folkets og Ungdommens Lærere, som de der skulle haandthæve Lov og Ret i Landet, som de der skulle

bringe den Syge Lindring og Helbred, eller paa hvilkensomhelst anden Maade I maatte vorde kaldede til at virke i Aandens Tjeneste. Eders Kald er stort, hvad enten det bliver meget eller lidt lønnet med Guld og Gods, hvad enten I i ydre Rang og Anseelse komme til at staae høit eller lavt i det borgerlige Samfund. Thi Eders Kald er et Kald til en **aandelig** Virksomhed, og dette er altid et høit og stort og ædelt Kald. Men desto større Forpligtelser paalægger det Eder i Eders Ungdom til at udvikle Eders aandelige Evner og Kræfter, saa at I kunne haandthæve Eders Plads med Ære i deres Kreds, hvis Kald er et aandeligt. I kunne staae der med Ære, om I endog ere fattige paa jordist Gods, men ikke dersom I ere fattige i Aanden: denne Armod er i Sandhed vanærende. Men Kundskab og aandelig Dygtighed kommer ikke af sig selv: der maa arbeides og stræbes og kæmpes, ofte en haard Kamp. Men under Kampen vore Kræfterne og styrkes Villien, naar man kæmper for Alvor, kæmper med Aandens skarpe Baaben, ikke paa Skront, med Baaben uden Egg og Spids. Hvert Hug der falder, skal fælde en Fjende, fælde Egentjærligheden, Indbildningen, Mageligheden, Dorstigheden, Sløvheden. Disse Bæsenere ere seiglivetede: de reise sig ofte igjen og fornye Angrebet; men de **kunne** dræbes og **skulle** dræbes.

Værer **sædelige**! Man fordrer medrette Sædelighed af ethvert Menneske, men man fordrer den med dobbelt Ret og med dobbelt Strængthed af dem, der fra deres tidligste Ungdom ere indviiede til det Aandeliges Tjenere. Vi ville ingentunde paalægge Eder en ydre Alvor og Ærbærdighed i Bæsen, der kun slet vilde harmonere med Eders Alder; vi ville ingentunde formene Eder Eders Ungdoms uskyldige Glæder eller see suurt til Udbrud af Eders barnlige Munterhed. Nei værer kun glade i Eders Ungdom, inden de onde

Dage komme, om hvilke J maae sige: „de behage mig ikke“. Glæder Eder kun over Guds skønne Verden, og nyder enhver Glæde, som tilbyder sig Eder og passer for Eders Alder. Men mindes det vel, at enhver Gjerning et Menneske over, enhver Tante han tænker, optegnes i en Bog af ham, som Intet glemmer, i en Bog, som engang vil blive fremlagt for Eder paa hiin store Dag, naar al jordisk Tant er svunden; mindes det vel, at der kommer en Tid, da Eders Sind er floyet for det Nærværende, men skuer tilbage over det Forbigangne. Da aabnes Eders indre Die til at skue grant den Tid, som er svunden; da dukke Erindringerne op, alle de lyse glade Minder om en lykkelig og velanvendt Ungdom, men ogsaa alle de mørke og nagende Erindringer om et helt fra Barndommen af forspildt Liv: da kommer Angeren, den bittere Anger, men for sildigt. Glæder J Eder i Eders Ungdom saaledes, at J Intet have at angre! glæder Eder saaledes, at J uden Skamrødme kunne see tilbage paa Gladens Stund; glæder Eder saaledes, at J aldrig overskride den Stillelinie, som er trukken mellem barulig Munterhed, og Naahed og Usædelighed. Denne Linie er en fin Streg, men den er tillige et svælgende Dyb. — Naar Videnskaberne kaldes *Studia humanitatis*, saa paalægger denne Benævnelse netop Eder som Videnskabernes unge Dyrkere at flye Naaheden med hele dens hæslige Folgestab; naar Oldtidens Vise lære os, at vi skulle ofre til Gratierne, saa er denne Regel uforenelig med nogensomhelst ydre eller indre Naahed. Livet er Alvor, selv gjennem Eders Glæde gaae der en vis Alvor, ikke den mørke, Sindet nedtrykkende, men den lyse, Sjælen opløstende og foræblende.

Værcr **gudfrygtige!** Sædelighed uden Gudsfrygt er en Plante uden Rod, som visner, naar Livets Hede kommer;

et Huns uden Grundvold, som snart fuldkastes af Rivets Storme. **Ora et labora!** beed og arbeid! Ja beder til Gud om alt Godt, beder med Tillid og Fortrosthing til ham, fra hvem enhver god Gave og enhver fuldkommen Gave kommer, beder til ham i Glæden og i Sorgen, beder naar I søge Eders Leie og naar I atter forlade det; beder om Styrke og Kraft til at bestaae, i det I stride den gode Strid! Naar I saaledes bede med et christeligt og gudhengivent Sind, saa ville I føle og mærke, at Religionen har en Kraft til Betsiguelse, som intet Menneſteværk kan have, netop fordi det er et Menneſteværk, medens Christendommen er af Gud.

Naar I tiltræde og fortsætte Eders Skolegang med et reent Hjerter og et christeligt Sind, saa ville I deri finde en sikker Veiviser til alle Eders Pligter, uden at behøve min udtryffelige Erindring om, hvilke Eders Pligter ere. Thi Eders egen Samvittighed vil da tale med en lydeligere og mægtigere Røst end jeg formaaer; den vil friskende eller fordomme med en Myndighed, som ingen jordiff Dyrighed kan have. Men dog vil jeg — thi Menneſket er svagt og hans Begreber om Ret og Uret ofte mærkelig uklare — dog vil jeg til Afſked medgive Eder tvende Formaninger: **Elſker Eders Meddisciple! Elſker og ærer Eders Lærere!** Eders Meddisciple ere Eders Brødre; dem maae I ikke bedrøve, mindst de nyanfkomne, ved ukjærlig og faad Fremfærd. Mindes da I selv mødte her førstegang, hvor I da vare beklemte og sømme om Hjerttet. Eders Lærere ere Eders aandelige Fædre; dem maae I ære og elſke ikke mindre end dem, der ere Eders Forældre efter sædvanlig Talebrug. I skyldes dem, naar I rettelig benytte deres Veiledning, Udviſlingen af alle de gode Kræfter, som Skaberen har nedlagt i Eder; I skyldes næst Gud meest dem al den Dygtighed, I

maatte erhverve Eder. Deres Kald er besværligt og byrdefuldt: kun ved Kjærlighed og Taknemmelighed kunne I lette dem denne Byrde. Og disse Følelser ere saa naturlige for det unge Hjerte; saa velgjørende og forædlende for hver den som formaaer at fatte og nære dem.

Herefter skal jeg bekjendtgjøre Resultatet af den i Juli afholdte Hovedexamen og den Orden, hvori Disciplene, de ældre og de nytilkomne, derefter indtage i Glasserne.

I det vi takke de Disciple, som i det forløbne Aar have glædet os ved deres Flid og hele Forhold, og opfordre dem, som ikke kunne tilegne sig denne Roes, til at bestræbe sig for i Fremtiden at ligne deres bedre Meddisciple, samt hyde de Nyankomne velkomne med de bedste Forhaabninger, slutte vi den egentlige Translocation.

Men med denne Handling er tillige for demegang forbunden en anden festlig Begivenhed for Skolen ved en ny Lærers hoitidelige Indsættelse. I min Embedstid ere ikke faae nye Lærere ansatte her ved Skolen, men til en egentlig Indsættelse har endnu ikke været Leilighed, blandt Andet fordi disse Mænd i Almindelighed havde varetaget deres Embede i længere Tid som constituerede forinden deres definitive Udneevnelse, og det, naar denne paafulgte, syntes mindre passeligt, uden nogen særlig Anledning paa en hoitidelig Maade at indføre en Mand i et Embede, som han allerede længe havde bestyret, og at fremstille for Disciplene en Lærer, hvem de stundom i en Række af Aar havde kjendt og respekteret som saadan. Men naar jeg ved denne Leilighed nævner samtlige i min Embedstid med Kongelig Bestalling forsynede Lærere, Adjunkterne *Lowson*, *Rønigsfeldt*, *Mørch*, *Trojel*, *Heramb*, *Lunddahl*, *Borre*, *Langhoff* og *Richelieu*, samt Overlærer *Nissen*, og til disse med Glæde foier den hidtil

constituerede Lærer Philologen Reinhardt, da er det fordi der til disse Navne knytte sig glædelige Erindringer og rige Forhaabninger: glædelige Erindringer ved Tanken om dem af disse, der allerede igjen ere udtraadte af vor Kreds og gaaede over til andre lignende hæderlige Embedsstillinger; rige Forhaabninger ved Tanken om dem, som jeg af denne Række endnu har beholdt som Medlærere og trofaste Medarbejdere. Senest udtraadte af vor Kreds hidtilværende Overlærer Nissen. Vi have ledsaget ham med vore bedste Ønsker ved hans Bortgang til en mere udvidet og hædrende Virksomhed, hvortil Kongens Raade og Skoleøvrighedens Tillid kaldte ham. I hans Sted er ansat som Overlærer hidtilværende Adjunct ved Metropolitanskolen, Philologen Johannes Andreas Ostermann. Saaledes lyder det Kongelige Brev, hvorved denne Mand er beskiftet til Lærer ved vor Skole.

(Bestallingen oplæstes).

I Kraft af dette Kongelige Ord og i Medfør af mit Embede som denne Skoles Rector erklærer jeg Dem, Herr Johannes Andreas Ostermann for en rettelig beskiftet Overlærer ved denne Kongelige lærde Skole, og paalægger alle Bedkommende at respektere Dem som saadan; jeg overdrager Dem alle dette Embedes Rettigheder og Pligter og byder Dem i Læreres og Disciples Navn velkommen i vor Kreds. De er ikke ubekjendt med den Gierning, De skal udføre: i en Række af Aar har De arbejdet ved en anden Skole i en lignende Stilling. De har der gjort den Erfaring, at Skolemandens Bane ikke er uden Torne, men at den ogsaa bærer Roser, som aldrig viæne. De kommer ikke ubekjendt til os, om endog de Fleste af os nu førstegang see dem Ansigt til Ansigt: De medbringer et hæderligt Rygte, erhvervet ved Dyg-

tighed i Deres Kald og samvittighedsfuld Pligtosfyldelse som Menneſte og Embedsmand. De bliver ſavnet der, hvor De drager bort fra; De vil blive det, — derom holde vi os overbeviste —, naar De engang maatte blive kaldet bort fra os. Vi byde Dem endnu engang hjertelig velkommen ſom en kjær Collega og Lærer, og tilønſte Dem Guds rigeste Velſignelſe under Deres Embeds Førelſe.

Gud velſigne og bevare Konge og Fædreland og Dyrighed! Han lade alle gode Kræfter udvikle ſig og trives, og ſjenke hver Mand Held og Lykke i ſit lovlige Kald og Beſtilling. Han ſjenke denne Skole ſin Velſignelſe, at aandelig Dygtighed, at et chriſteligt Sind, at Gudsſrygt og Dyd her rettelig maatte fremelſes. Han lade det kiendes og ſandes paa os, at Gudsſrygt er Begyndelſe til Wiisdom! Han lade det Bærk, ſom chriſtelige Konger grundlagde i de hennearne Tider, bære rige Frugter baade nu og i al Eftertiden! Amen!

Andre Skolefeſter af mere privat Natur have været det aarlige Skolebal, der denne gang holdtes den 29 Oct.; en fælleds Kanetour til Fredensborg ſenere hen i Vinteren, en dramatiſt muſikaliſt Aſtemunderholdning, der denne gang blev gjentaget otte Dage ſenere i et velbdædigt Niemed, og endelig en Skovtour til Kongſted Onsdagen den 23 Juni, der fik en forhøiet Betydning derved, at man traf ſammen med Metropolitanſkolen, der ſamme Dag foretog en Skovtour. Det har været mig og Skolens øvrige Lærere en ſand Glæde at deeltage med vore Diſciple i diſſe Feſter, og det er mig hjært at have Anledning til atter at takke Byens og Omegnens Beboere for den Velwillie og Forekommenhed, ſom de ved diſſe og andre Leiligheder have viiſt imod Diſciple.

Schema over den offentlige Examen i Frederiksborg
lærde Skole i Aaret 1847.

Løverdagen den 24 Juli.

- Kl. 8. De 4 øverste Classer lat. Stil. Rich. Keinh. B. Lo.
 " 8. De 2 nederste Classer Regneprove. La. Ks. D.
 " 4. De 4 øverste Classer dansk Stil. B. La. Ks. Rich.
 " 4. De 2 nederste Classer dansk Stil. Keinh.

Mandagen den 26 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. A. Latin. F. D. Keinh.
 " 12. VI Cl. B. Latin. F. D. Keinh.
 " 5. IV og III Cl. Latin. F. D. B.
 " 8. VI Cl. Religion. Rich. Lo. La.
 " 12. V Cl. Fransk og Tydsk. Lo. Ks. B.
 " 5. III og I Cl. Historie og Geographi. Lo. Ks. Rich.
 " 7. II Cl. Historie og Geographi. Lo. Ks. Rich.

Tirsdagen den 27 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. Fransk. F. Lo. B.
 " 12. VI Cl. Tydsk. F. Lo. B.
 " 5. V Cl. Historie og Geographi. F. Lo. Ks.
 " 7. IV og III Cl. Tydsk. F. Lo. B.
 " 8. V Cl. Mathematik. La. Rich. Keinh.
 " 12. V Cl. Religion og Naturhistorie. La. Rich. Ks.
 " 5. I og II Cl. Dansk og Tydsk. Keinh. Rich. D.

Onsdagen den 28 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. A. Græsk. F. D. Keinh.
 " 12. VI Cl. B. Græsk. F. D. Keinh.
 " 5. IV Cl. Græsk. F. D. Keinh.

- Kl. 7. IV Cl. Historie og Geogr. F. Kv. Kv.
 " 8. IV og III Cl. Religion. Kv. Rich. B.
 " 12. IV og III Cl. Mathematif. Kv. Rich. Kv.
 " 5. I og II Cl. Naturhistorie. Kv. Rich. B.
 " 7. III og IV Cl. Naturhistorie. Kv. Rich. B.

Torsdagen den 29 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. A. Historie og Geographi. F. Kv. Kv.
 " 12. VI Cl. B. Historie og Geographi. F. Kv. Kv.
 " 5. V Cl. Latin og Græsk. F. D. Keinh.
 " 8. VI Cl. A. Mathematif og Physik. Kv. D. Keinh.
 " 12. VI Cl. B. Mathematif og Physik. Kv. D. Keinh.
 " 5. I og II Cl. Fransk. Kv. B. Kv.
 " 7. III og IV Cl. Fransk. Kv. B. Kv.

Fredagen den 30 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. Hebraisk. F. D. Kv.
 " 8. II og I Cl. Religion. B. Kv. Rich.

Lørdag Eftermiddag den 31 Juli, til en Tid, som nærmere vil blive bestemt, befyndtgjøres Examinens Udfald for Discipulene. Onsdagen den 1 Sept. Kl. 8 holdes Proven over de nyanmeldte Disciple. Torsdagen den 2 Sept. Kl. 10 foretages Translocationen, og Fredagen den 3 Sept. tager Underviisningen for det nye Skoleaar sin Begyndelse.

Discipulenes Fædre og Børgere samt andre Skolens Belyndere indbydes herved til at bære den mundtlige Examen og Translocationen med deres Nærværelse.

Frederiksborg den 7 Juli 1847.

H. M. Flemmer.